

Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları

Kenan Evren YAŞAR*

*"hominum causa omne ius constitutum est"*¹

Digesta

GİRİŞ

Fransız Ceza Kanunu'nda yer alan "suç işlemek için teşekkül oluşturmak/suç işlemek amacıyla örgüt kurma (association de malfaiteurs)" suçu örgütlenme suçlarının temel normu niteliğindedir. Bu düzenleme, 2001 ve 2004 yıllarındaki kanun değişiklikleri² ile maddî ve şeklî ceza hukuku bakımından önemli değişikliklere tabi tutulmuş ve son halini almıştır³. Bu temel normun yanısıra, 1981 tarihli "Güvenlik ve Özgürlük" adı verilen kanun ile Fransız Ceza Kanunu'nun genel hükümler kısmına ağırlaştırıcı bir neden olarak "organize teşekkül (bande organisée)" hâlinde suç işlemenin tanımı eklenmiştir. Ayrıca Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'na organize suç-

---

* Arş. Gör., Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Bütün hukuk insan içindir.

² 15 Mayıs 2001 tarih ve 2001-420 sayılı, 9 Mart 2004 tarih ve 2004-204 sayılı "PERPEN II" kanunu olarak anılan kanun değişiklikleri. Kanunun PERPEN olarak anılmasının sebebi o dönem kanun değişikliğini öneren Adalet Bakanı'nun isminin PERPEN olmasındandır. Fransa'da yasama geleneği olarak kanun teklif ve tasarıları bu şekilde isimlendirilir.

³ DANET, Jean: "De la procédure a la répression de la criminalité organisée, ou la quelle est l'instrument de l'autre ?", AJ Pénal 2004, s. 192.

luluk (criminelles organisées) kavramı dâhil edilerek bu tür suçluluk karşısında uygulanacak özel ve istisnaî yargılama usulleri belirten bir dizi düzenlemeler yapılmıştır⁴.

Örgütlenme suçları kapsamında, 2 Mart 2010 tarih ve 2010-201 sayılı Kanun ile banliyölerde ortaya çıkan toplumsal olaylara tedbir almak ve sokaklardaki “şiddet çeteleri”⁵ ile mücadeleyi güçlendirmek amacıyla değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile Fransız Ceza Kanunu’nun 222-14-2. maddesine yeni bir şibih çete (quasi-çete) tanımlaması içeren “bir şiddet grubuna katılma (bande violente-participation à un groupement violent)” suçu eklenmiştir.

Biz, bu çalışmamızda, Fransa ceza mevzuatında dağınık bir şekilde düzenlenmiş örgütlenme suçlarını Fransız ceza hukuku teorisi temelinde kendi hukukumuzdaki düzenlemelerle karşılaştırmalı olarak inceleyeceğiz. Çalışma bir karşılaştırmalı ceza hukuku çalışması olup sadece suç tiplerinin irdelenmesi ile sınırlı olmayıp ceza genel teorisi ile ilgili açıklamalar ve karşılaştırmalara da yer verilmiştir. Bu bağlamda, suçların ve suçluların çokluğu halinde ceza sorumluluğunun Fransız ceza hukukunda nasıl belirlendiği tartışmalarını yapacağız. Hazırlık hareketinin niteliği ve belirlenmesi sorununu Fransız ceza hukukunun örgütlenme suçlarındaki dağınık düzenlemeleri ışığında tetkik etmeye ve bu düzenlemeleri bir sistem içerisinde açıklamaya çalışacağız.

Nitekim organize suçluluk ile mücadelede konusunda Avrupa ortak ceza hukukunun önemli bir aktörü olan Fransa’da örgütlenme suçlarında ardı ardına yapılan düzenlemeler ile oluşan karmaşık kanuni yapının ve uygulamanın açıklığa kavuşturulması gerektiğini düşünmekteyiz. Örneğin Fransa 1986’dan bu yana terör mevzuatını on dört defa değiştirmiştir⁶, özellikle 2001’de yaşanan İkiz Kule olayları sonrası oluşan özgürlük-güvenlik tartışmalarının Fransız ceza hukukuna da yansımaları olmuştur. Bu tartışma etrafında gelişen ve terörizm ile mücadele başlığı altında sürdürülen zaman zaman dayatma zaman zaman da reform diyebileceğimiz değişikliklerle “yeni

⁴ PRADEL, Jean: **Droit Pénal Général**, Cujas, 20e éd. 2014, n°459, s. 370.

⁵ La bande violente.

⁶ (Çevrimiçi) <http://www.euronews.com/2015/01/13/french-anti-terror-laws-toughened-14-times-since-1986/> (Erişim tarihi: 14.01.2015)

suç tipleri” ihdas edilmiştir. Aynı gayeler ile muhakeme hukukuna da bu suçlara özgü özel yargılama usulleri dâhil edilmiştir⁷. Bu eklemelerin örgütlenme suçlarındaki insicamı bozduğu söylenmekte ve ayrıca özel yargılama usulleri “mükerrer ceza muhakemesi” oluşturduğu gerekçesiyle doktrinde eleştirilmektedir⁸. Ancak 2010 yılında Fransız Anayasa Konseyi önüne somut norm denetimi yoluyla taşınan “gözüaltı düzenlemelerinin anayasaya aykırılığı” tartışmalarında Konsey, muhakeme kanunundaki bu özel yargılama usullerini ve örgütlenme ve terör suçlarına özgü gözüaltı süresinin daha uzun olarak belirlenmesini anayasaya aykırı bulmamıştır⁹.

Fransız ceza hukukundaki organize suçluluk ile ilgili mevzuatı ve uygulamayı irdelemeden önce, genel çerçevede “organize suç-suçluluk, örgütlü suçluluk, örgüt” kavramlarını açıklamak gerekecektir.

Organize suç (crime organisé) kavramı bugünkü anlamda Fransa’da ilk defa, yasadışı alkol ticareti yapan mafya organizasyonlarına karşı verilen mücadele kapsamında, 1920’li yıllarda kullanılmıştır¹⁰. 1980’li yıllarda ise, bu suçluluk modeli ulusal boyutta bir sorun olmanın yanısıra, sınırları aşan bir mesele hâlini almıştır¹¹. Bu yıllardan itibaren “örgütlü suç”, “örgüt”, “organize suç”¹² kavramları ceza hu-

⁷ PRADEL, Jean/CORSTENS, Geert/VERMEULEN, Gert, *Droit Pénal Européen*, 3e éd., 2009, Dalloz, § 24, 25.

⁸ LAZERGES, Christine, “*La Dérive De La Procédure Pénale*”, *Revue de science criminelle* 2003, s. 644.

⁹ Cons. const., 30 juill. 2010, n° 2010-14/22-QPC, AJDA 2010. 1556, obs. BRONDEL, Séverine; Cons. const., 30 juill. 2010, n° 2010-14/22 QPC [Garde à vue], JO 31 juill., s. 14198 et s. 2254, spéc. 2259, obs. PRADEL, Jean.

¹⁰ DEBOVE, Frédéric, “*Vers Un Droit Pénal De La Criminalité Organisée*”, *Petites affiches*, 12 nov. 2002, s. 4.

¹¹ Avrupa dışında daha önceki yıllarda da tespitler yapılmış olabilir. Bkz. BASSIOUNI, Cherif, “*Organized Crime: A Compilation Of U.N. Documents 1975-1988*”, Transnational Publishers Inc, 1998 in: MASSÉ, Michel, “*Notes brèves sur la rencontre de deux expressions: crime organisé et espace judiciaire européen*”, *Rev. science crim.* 2000, s. 469.

¹² ÖZEK’e göre örgütlü suç; “**Kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik suçları işlemek için ‘iştirak kavramını aşan’ şekilde birden fazla kişi tarafından kurulmuş disiplinli, sürekli ve hiyerarşik düzene sahip örgütlenmedir. Organize suç örgütü ise; ‘birden fazla kişinin, hiyerarşik düzende disiplinle, sürekli, kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik suçları işlemek için**

kukunu maddî ve şeklî boyutlarıyla meşgul etmiş ve ceza hukukunun araştırma konularından biri haline gelmiştir¹³. Sonraki yıllarda kapsamı belirsiz ve yönlendirilmeye açık bir ifade olan “terör” kavramıyla “örgüt”, “organize suçluluk-suç” kavramları karıştırılmıştır. Bu aşamadan sonra maddi ceza hukuku açısından, aradaki farkın belirlenmesi daha zor ve tartışmalı bir hal almaya başlamıştır. Biz maddi ceza hukuku açısından “örgüt” kavramının örgütlenme suçlarının çıkış noktası olması gerektiği kanaatindeyiz. Zira sınırları belli

---

örgütlenmesidir.” (ÖZEK, Çetin: Organize Suç, Prof. Dr. Nurullah Kunter Armağanı, İst 1988, s.195,196) SÖZÜER’e göre organize suçluluk; “yasaklanmış mal ve hizmetlere olan ihtiyacın karşılanması, fonksiyonel işbölümü ve hiyerarşik düzen, kısa zamanda ve hızlı biçimde kazanç sağlayabilmek, maliyeti düşük, yakalanma riski az olan suç alanlarının tercih edilmesi, şiddet kullanma, siyaset, polis, adliye, basın ve ekonomik çevrelerin desteği, dayanışma ve karşılıklı bağımlılık içinde ortak çıkarın amaçlanmasıdır” (SÖZÜER, Adem, **“Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele ile İlgili Gelişmeler”**, Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1995, C. 9, S. 1-3, s. 258). ERDEM’e göre organize suçluluğun unsurları şunlardır: “hiyerarşik yapı”, “korunma mekanizması”, “süreklilik” ve “ne pahasına olursa olsun kazanç sağlama amacı” (ERDEM, M. Ruhan, **“Ceza Muhakemesinde Suçlulukla Mücadelede Gizli Mücadele Teknikleri**, Ankara, 2001 s.33-34). KUNTER- YENİSEY’e göre; organize suçun teşhis edilmesinde yararlanılacak unsurlar; “ayrıntılı hazırlık”, “profesyonellik”, “tüccar gibi davranma”, “karşı tedbirler alma”, “bölgesel veya uluslararası ilişki”, “hiyerarşi”, “yardım alma”, “yüksek yaşam standardı”, “şirketleşme”, “medya ile bağlantı”dır.

Fransızca “organisé” sözcüğünün Grand Robert sözlüğündeki karşılığı olarak “örgeçli, örgütlü, örgütlenmiş, organlaşmış, düzenlenmiş, düzenli, planlanmış ve planlı” sözcükleri verilmektedir. Buna ek olarak İngilizce “to organize” fiilinin karşılığı olarak da sözlüklerde “teşkilatlandırmak, örgütlemek, tanzim ve tertip etmek, düzenlemek, kurmak, tertiplemek, idare etmek” gibi pek çok fiil verilmiştir. Gerçekten de bu açıdan bakıldığında, “organize” sözcüğünün “örgüt” boyutuna ek olarak düzen ve plan boyutları da olan daha üst bir kavram olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani “örgüt-teşekkül (association-bande)” kavramı “organize” kavramının daha küçük alt bir parçasıdır.

- ¹³ Organize suç kavramı dilimize batı dillerinden girmiştir. Fransızca’da organize suç “le crime organisé”, organize suçluluk “la criminalité organisée” şeklinde ifade edilirken, İngilizce organize suç ve organize suçluluk kavramları arasındaki fark çoğunlukla ihmal edilerek her iki kavram da “organized crime” olarak ifade edilmektedir. İlk kullanılış şekliyle daha çok maddi ve şekli ceza hukukunun konusu olmaya matuf olan kavramın ikinci kullanılış şekliyle daha çok kriminoloji ve uluslararası suçlulukla mücadele ve yardımlaşma hukuku çerçevesinde ele alınabilir bir kavrama dönüştüğü söylenebilir.

olmayan ve siyasi nitelikli bir kavram olduğunu düşündüğümüz “terör” kavramının kullanılması, kanunilik ilkesinin alt görünümü olan belirlilik ilkesi kapsamında maddi ceza hukuku açısından tehlikelidir. Aynı şekilde, terörizm ve örgütlü suçluluk kavramlarının aynı anda kanunlarda yer alması bazı durumlarda çifte değerlendirme yasağının sınırlarını zorlayabilmektedir. Nitekim Fransız Yargıtay’ı verdiği kararlarda örgüt suçunu otonom bir suç olarak kabul ederek şimdilik bu zorlamadan kaçınmaktadır¹⁴.

Kavramın bu niteliği, kanaatimizce “kanunilik” ilkesine de aykırı durumlar oluşturmaktadır. Kanunilik ilkesinin önemli bir sonucu ceza sorumluluğu alanının keyfi bir şekilde genişletilmesinin önüne geçilmesidir. Oysaki güvenlikçi bakışta, suçlulukla mücadelenin ön planda tutulması ve bu suretle ceza sorumluluğunun sınırlarının genişletilmesi, temel hak ve özgürlüklerin alanının birey aleyhine küçültülmesi sorun teşkil etmemektedir. Bu durum ise gelişen suçlara ve suçluluklara karşı kamu güvenliğinin korunması isteği ile bireyin hak ve özgürlüklerini önceleyen özgürlükçü bakış açısının çatışmasına neden olmaktadır. Bu çatışmada kanunilik ilkesinin nirengi noktası olması en azından hukuk devleti ilkesini koruyacak ve buna bağlanan hukuki güvenliğin zarar görmesini engelleyecektir. İşte bu nirengi noktamızdan hareketle “elverişlilik” kavramı inceleyeceğimiz suç açısından önem arz etmektedir. Örgütlenme suçları ile aslında hazırlık hareketlerinin de cezalandırılabilmesi için bir alan oluşturulmaktadır. Bu alanın

¹⁴ Daha önce terör eylemlerini gerçekleştirmek için oluşturulan bir teşekküle katılma suçundan dolayı mahkûm olmuş bir kişinin gerçekleştirilen bu terör eylemlerinden dolayı yapılan yargılamada önceki kesin hükmü (res iudicata) ileri sürerek savunma yapması, örgüte üye olma suçu ile hazırlanmış veya işlenmiş olan, yani amaçlanan suçun farklı olması; başka bir deyişle Fransız Ceza Kanunu madde 450-1’de yer alan suçun otonom bir suç olması sebebiyle Fransız Yargıtayı tarafından kabul görmemiştir (Cass. crim., 15 juin 2011, n° 09-87. 135 P: JurisData n° 2011-011605). Yine başka bir kararda, Fransız Yargıtayı, suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturma suçunun otonom bir suç olması hasebiyle, gerçekleştirilmiş veya teşebbüs edilmiş dolandırıcılık (des escroqueries) suçunun cezasını ayrı ayrı belirlemiştir. Mahkeme cezalandırılan hazırlık hareketi olarak kabul edilen suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturma suçu ile bu teşekkül çerçevesinde işlenen dolandırıcılık suçunu iki ayrı suç olarak kabul ederek cezalarda toplama esasını uygulamıştır. Bu durumda suçların bağımsızlıkları dolayısıyla gerçek içtima söz konusudur (Cass. crim., 30 juin 2010, n° 10-80.559: JurisData n° 2010-014870; Dr. pén. 2010, comm. 125).

sınırları ise cezalandırılabilir teşebbüsün unsuru olan “elverişlilik” unsuru ile belirlenebilmektedir¹⁵. Nitekim uluslararası metinlerde de “elverişlilik” unsuru örgütlenme suçlarında cezalandırılabilir hareketin belirlenmesinde bir kıstas olarak kullanılmaktadır¹⁶. Örgüt kavramının, örgütün işlediği suçların kapsamının belirlenmesinde ve nihayetinde cezalandırılmasında Fransız ceza hukukunda yargı kararlarıyla eksikliği doldurulan “elverişlilik” kıstası, hatırlatmak gerekir ki Türk Ceza Reformu ile Türk Ceza Kanunu’na kazandırılmıştır¹⁷. Bu unsur ile birlikte aranan örgütün yapısal özellikleri ve üye sayısı gibi şartlar ile hazırlık hareketlerinin cezalandırılmasından kaynaklanan ceza sorumluluğu alanının kontrolsüz genişlemesi önlenmektedir¹⁸. Benzer şekilde örgüt suçları ile yakından ilgili olan teşvik ve propa-

¹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2002/9-60 K. 2002/205 T. 12.3.2002, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 14.01.2015); Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2003/9-156 K. 2003/200 T. 24.6.2003, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi:14.01.2015); Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 1995/9-306 K. 1995/383 T. 19.12.1995, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 14.01.2015); CGK 15.6.1999 9-143/161, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi:14.01.2015).

¹⁶ Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi “doğrudan ya da dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup” (12-15 Aralık 2000, Palermo. Türkiye tarafından imza tarihi 13 Aralık 2000, Fransa Tarafından imza tarihi 24 Temmuz 2002).

¹⁷ Suç işlemek amacıyla örgüt kurma: TCK Madde 220- (1) Kanununun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

¹⁸ Türk Yargıtay’ı da kanunda belirlenen bu kıstaslara ek olarak ve hatta eski kanun uygulaması döneminde de örgütün varlığı için objektif kıstaslar belirlemeye çalışmıştır. Bunu yaptığı önemli bir kararında Yargıtay örgüt için;

- İki ya da daha çok kişinin
- Birden fazla suçu işlemek için anlaşma ve birleşme
- Anlaşma ve birleşmenin sürekli olması
- Hiyerarşik bir ilişkinin bulunması
- Örgütlenme ve iş bölümünün olması

gibi kıstasların mevcudiyetini aramıştır. (Yar. 8. CD., 16.02.2004, E.2003/1807, K. 2004/1015; Yar. CGK., 01.02.2000, E. 10810, K. 13581) (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 12.01.2015).

ganda suçlarında da “aleniyet” unsurunun aranması, benzer bir amaca hizmet etmektedir. Somut tehlike suçu olan örgüt kurma suçunun oluşması için örgütün tehlikeliliğinin tespiti amacıyla yapısı, kişi sayısı, araç ve gereçlerinin durumu incelenmeli ve bu çerçevede amaç suçu işleyecek bir elverişliliğe sahip olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir¹⁹. Örneğin üç kişinin bir araya gelerek örgüt kurması, yağma, hırsızlık gibi suçlar açısından elverişli olarak değerlendirilecekken buna karşın devlete karşı işlenen suçlar açısından bu örgütün elverişlilik unsuruna haiz olmadığı kabul edilecektir²⁰. Özetle elverişlilik hazırlık hareketlerinin cezalandırılması suretiyle genişleyen ceza sorumluluğu alanını belirlemede objektif bir kıstas olarak kullanılmaktadır.

Fransız ceza hukukunda suçlar kanuni düzenleme açısından; ağırlığına göre kabahat, cünha ve cürüm şeklinde ve yine kanuni düzenlemenin özel yargılama usulleri öngördüğü suçlar açısından örgütlü suçlar, askeri suçlar, politik suçlar şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, suçun maddi unsurlarına göre tasnifi açısından bakıldığında, icrai ve mütemadi suç²¹;

¹⁹ ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Ankara 2013, s. 550-551; KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin, 7. Baskı, Ankara 2014, s. 156-157; İÇEL, Kayıhan/SOKULLU-AKINCI, Füsun/ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/MAHMUTOĞLU, Fatih/ÜNVER, Yener, **Suç Teorisi, Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri**, Beta Basım, 2. Kitap, 2 Bası, İstanbul, 2000, s. 18.

²⁰ ÖZGENÇ, İzzet, “Suç Teşekkülü, Düşüncüyü Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, İÜHF 1997, C. LV, S. 3, s. 52.

²¹ Türk Hukukunda da suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun mütemadi suç olduğu yönünde görüşler için bkz. DÖNMEZER, Sulhi, “Organize Suçlulukla Mücadele” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ a Armağan, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 3 vd; EVİK, Vesile Sonay, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, Beta Basım, İstanbul, 2004, s. 193; ÖZEK, Çetin: **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonu Aleyhine Cürümler**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1967, s. 197; DONAY, Süheyl, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Beta Basım, İstanbul, 2007, s. 318. İtalyan Yargıtay’ı bir kararında örgütün programının gerçekleşmesine imkân verilmeden örgüt dağıtılmış olsa da, ortada bir örgütün varlığından bahsedilmesi gerektiğini söyler “... her ne kadar teşekkül sürekli olmamışsa da, bunun sebebi güvenlik kuvvetlerinin zamanında müdahale ederek sanıklardan birini ele geçirmesi ve bunun itiraflarının teşekkülün yakalanmasına yol açmış bulunması olmuştur” (İt. Ygt, 10 Şubat 1981-Gius. Pen., 1981, II, 708, in: ERMAN, Sahir/ ÖZEK, Çetin: **Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul, 1992, s. 321).

somut tehlike²² ve sırf hareket suçu²³ olmasının yanısıra çok failli, genel tamamlayıcı, serbest hareketli bir araç suçu olarak da nitelendirilmektedir²⁴. Son olarak, suçun manevi unsurlarına göre yapılan ayırırda, suçun, kasti suç ve hatta amaç suçu olduğunu ve bu kapsamda suçun olası kast (dol éventuel) ile işlenemeyen bir suç olarak kabul edildiğini söylemek mümkündür²⁵. Örgütlü suçlar ayrıca doktrinde; mafya suçları, politik idari suçlar ve ekonomik suçlar çatısı altında da tasnif edilebilmektedir.

Örgütlü suçlarda ve örgütlenme suçlarında; amaçların çokluğu (politik, ekonomik vb), suçların çokluğu, örgüt yapılarının çeşitliliği ve ilişki ağları (hiyerarşi, devamlılık, resmi olmayan ilişkiler, düzensizlik) şeklinde birçok unsurun girift bir şekilde bir araya gelmesiyle oluşan bir yapı mevcuttur²⁶. Bununla birlikte ceza hukuku bu suçlara karşı korumasız kalmamıştır. Bu cümleden, Fransız Ceza Kanunu örgütlü suçluluğu genel bir ağırlaştırıcı neden olarak belirlemenin yanısıra suçun işlenmesindeki kolaylaştırıcı rolü dolayısıyla örgüt oluşturmayı veya kendiliğinden gelişen topluluklarla işlenen suçları dahi örgüt çatısı altında işlenmiş gibi kabul ederek karmaşık olan bu suçluluğa karşı hukuki önlemler almayı amaçlamıştır.

²² Türk Hukuku için bkz. YCGK. E. 2002/9-60 K. 2002/205 T. 12.3.2002, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 14.01.2015); Yargıtay 9. CD E. 2002/1044 K. 2002/1180 T. 27.5.2002, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 14.01.2015), YCGK E. 1995/9-306 K. 1995/383 T. 19.12.1995, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 14.01.2015). Fransız hukuku için bkz. Cass. crim., 19 janv. 2010, n° 09-84.056; JurisData n° 2010-051422, VERON, Micheal, Droit pénal 2010, comm. 43, note Dalloz; Bull. crim. 2010, n° 11.

²³ ARTUK, Mehmet Emin-GÖKÇEN, Ahmet-YENİDÜNYA, A. Caner, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Turhan Kitapevi, 8. Bası, Ankara, 2011, s. 247-248.

²⁴ Türk Hukukundaki düzenleme itibari suçun niteliği üzerinde tartışma vardır. Bu tartışmalar için bkz. EVİK, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s. 131.; ÖZGENÇ, İzzet, **“Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”**, s. 52; ÖZEK, Çetin, **“Organize Suç”**, Prof.Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul, İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1998, s. 229, 240; ÖZEK, Çetin, **“Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”**, İBD, C. 69, S. 4-5-6, 1991, s. 366.

²⁵ Cass. crim., 19 janv. 2010, n° 09-84.056; JurisData n° 2010-051422; Dr. pén. 2010, comm. 43, note VERON, Michel; Bull. crim. 2010, n° 11.

²⁶ Michael Woodiwiss et Dick Hobbs, **“Organized Evil And The Atlantic Alliance: Moral Panics And The Rhetoric Of Organized Crime Policing In America And Britain”**, in: British Journal of Criminology, Vol. 49, 2009, s.106-128.

Hülasa bu çalışmamızda Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçuna karşılık gelen Fransız Ceza Kanunu'nun 450/1. maddesinde düzenlenen "suç işlemek için suç örgütü/şirketi kurma/teşekkül oluşturma ve üye olma" (d'association de malfaiteurs)²⁷ suçu incelenecektir. Buradan hareket ederek Fransız Ceza Kanunu'nun genel hükümler kısmında düzenlenen "organize teşekkül ağırlaştırıcı nedeni" (les bande organisées), Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kendisine yer bulan organize suçluluk için öngörülen özel yargılama hükümlerinin uygulanacağı "katalog suçlar" ve son olarak da "şiddet gruplarıyla" (bande violence) ilgili olan düzenlemeler incelenecektir. Bu inceleme boyunca metodolojik olarak geniş tuttuğumuz giriş bölümümüzle ilişkili olan ilk bölümde kısaca örgütlü suçluluk ile tarihsel süreç ve gerçekleştirilen ceza reformları Fransa ölçeğinde ele alınarak konumuz ile ilgili tanımlar açıklığa kavuşturulacaktır (I). İkinci bölümde ise "örgüt kurma ve üye olma" suçları maddi ceza hukuku bağlamında değerlendirecek (II) çalışmamızın son bölümünde ise Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan örgütlü suçluluk ile ilgili özel yargılama usulleri incelemeye tabi tutulacaktır (III).

I. FRANSA'DA ÖRGÜTLÜ SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KANUNİ DURUM

Bu bölüm altında, örgüt kurma suçunun Fransız Ceza Kanunu'ndaki görünümüne bakmadan önce örgüt kavramının tarihsel sürecine değinerek bu kavramın ortaya çıkışını, günümüz koşullarında yapılan değişiklikleri ve bu suç tipinin gerekliliğini inceleyeceğiz (A).

²⁷ Fransız Ceza Kanunu madde 450-1/1.fıkra: suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt: "Bir ya da birden çok maddi fiil ile belirginleşen, bir ya da birden çok cürmün ya da en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılan bir ya da birden çok cünhanın hazırlanması amacıyla oluşturulan her türlü topluluk veya kurulan her türlü ittifaktır". Fransız Ceza Kanunu madde 450-1/2. fıkra: "Hazırlığı yapılan suçlar cürümler veya on yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünhalar arasında ise, suç işlemek amacıyla oluşturulan örgüte katılma on yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır". Fransız Ceza Kanunu madde 450-1/3. fıkra: "Hazırlığı yapılan suçlar en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünhalar arasında ise, suç işlemek için oluşturulan örgüte katılma beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır".

Ardından yürürlükteki düzenlemeyi inceleyerek, örgüt kurma suçunun Fransız Ceza Kanunu'ndaki benzer suçlarla(komple suç, toplama suç, silahlı suç örgütü, kaynak belirtememe suç, çete suç) ilişkisini ortaya koyup örgütlenme suçunu netleştireceğiz (B).

A. 1789 DEVRİMDEN BU YANA FRANSA'DA ÖRGÜTLÜ SUÇLULUK

1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda geçici ve özel bir şekilde bir araya gelmiş kişilerin, bireylere ve kurumlara karşı, saldırı tehlikesi oluşturması suç olarak düzenlenmekteydi. Bu düzenlemede örgütün kurucu ve yöneticileri ile üyeleri arasında farklı cezalar öngörülmekteydi. Örneğin, bu eylem için örgütün liderine zorla çalışma veya sürgün cezaları öngörülmekteydi, örgüt üyeleri için sadece hapis cezası düzenlenmekteydi²⁸. On dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde bu suçluluk siyasi ve askeri bir hâl almış ve Bonaparte'ın kurduğu şehir mahkemeleri tarafından imparatorluğa yönelik eylemler çokça bu suç kapsamında muhakeme edilmiştir. Bu dönemde özellikle askeri komplot ve casusluk suçları örgüt suçları olarak değerlendirilmiş ve cezaların artırımına gidilmiştir²⁹. Bu yıllarda diğer toplu suçlar için uygulama ceza hukukunun genel hükümlerinde düzenlenen iştirak temel alınarak yapılmaktaydı. Ülkenin doğusunda görülen ve genellikle fuhuş için aracı olma ve uyuşturucu ticareti suçü yargılamalarında örgütlü suçluluk bulunsa dahi, o dönemlerde delil elde etme ve yargılama günümüz sisteminden farklı olduğu için iştirak ve teşebbüs bağlamında çözümler getirilmekteydi. Fransa'da uygulama bu yönde iken o dönemlerde, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt kavramı ve organize suçluluk kavramları daha çok yeni gelişen Amerikan Hukuku'nda görülmekteydi³⁰. 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun 265.

²⁸ CULIOLI, Marcel-GIOANNI, Pierre, "Association de malfaiteurs", Repertoire Dalloz, Septembre 2007, §23.

²⁹ SOUCHON, Vacheron "Aspects modernes du banditisme", Rev. sc. crim., s. 65; J. SUSINI, "La bande criminelle", Rev. sc. crim. 1957. 673 et 924.

³⁰ DUPIELLET, Léonce, "Le banditisme dans la criminalité d'aujourd'hui et de demain", in Aspects modernes du banditisme, Rapport, Clermont-Ferrand, 9-11 oct. 1975, 1976, s. 132; LÉAUTÉ, Jacques *Criminologie et science pénitentiaire*, 1972, PUF, s. 596.

maddesindeki suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve üye olma suçu gerçek manada 1880 yılları sonrası anarşist grupların eylemleri ile mücadele nedeniyle yapılan değişikliklerle şekillendi³¹. Buna göre kanunda belirtilen suçları işlemek için kurulan veya kurulması için anlaşılan suç örgütlerinin kurucuları, yöneticileri ve üyeleri cezalandırılacaktı. Bunun yanında 1893 yılında yapılan değişiklik ile bu örgütlerin propagandasını yapmak da eski ceza kanununa suç olarak girdi³². Yine 1894 yılında yapılan değişiklik ile kamu güvenliğine ve barışına karşı işlenen suçlar da bu kapsama dâhil edildi.

Sonraki dönemlerde Cezayir Savaşı süresince Fransa'da ve Cezayir'de gerçekleştirilen Cezayir ulusal bağımsızlık gruplarının eylemleri açısından bu suç tipine sıklıkla başvurulduğu tespit edilmektedir³³. 1954-1963 yılları arasında yaşanan olaylar sırasında şehirlerde bu gruplar tarafından gerçekleştirilen saldırıların önüne geçebilmek için yargılamaların örgüt suçu kapsamında yapıldığı görülmektedir³⁴.

1986 yılında yapılan değişikliklerle terörizmle etkin mücadele etmek amacıyla ceza muhakemesinde örgütlü suçlar dâhil bir takım suçlar için özel yargılama usulleri öngörülerek katalog halinde özel düzenlemeye tabi olan suçlar sayılmıştır³⁵.

1994 tarihli Yeni Fransız Ceza Kanunu'nda örgüt kurma ve yönetme suçu devlete ve toplum barışına karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Terör karşıtı akımla beraber Kanun'un terörizm ile mücadele açısından kullanılan 421-5. maddesi bu suçla ilişkilendirilmiştir. Yeni Ceza Kanunu'nun bu ilk düzenlemesinde cürüm

³¹ GARÇON, Emile "Sur les crimes anarchistes, les affaires citées par, sous articles 265 à 268", n° 7, et décrites par GARÇON, Maurice, *Histoire de la justice sous la IIIe République*, Paris, Arthem Fayard, t. 1, s. 221 et s.

³² MERLE, Roger et VITU, André, *Traité De Droit Criminel, Droit Pénal Spécial*, t. 1, 1982, Cujas, s. 178, nos 207 et s. -VOUIN, Robert, *Droit pénal spécial*, 1re éd., 1953, Dalloz, no 491.

³³ Cass. crim. 8 août 1959, Bull. crim., n° 384; R. GARRAUD, L'anarchie et la répression, 1895, n° 27. Cass. crim., 8 août 1959: Bull. crim. 1959, n° 384. - Cass. crim., 22 août 1959: Bull. crim. 1961, n° 391. - Cass. crim., 19 oct. 1961: Bull. crim. 1961, n° 410.

³⁴ Tüm bu düzenlemeler eski Fransız Ceza Kanunu madde 265 düzenlemesine dayanılarak yapılmaktaydı.

³⁵ Circ. 10 sept. 1986, D. 1986. 487, la loi n° 86-1019 du 9 septembre 1986.

ve en az on yıl hapis cezası öngörülen suçları işlemek için örgüt kurma suç olarak düzenlenmekteydi. Eski Kanun'dan farklı olarak yeni Kanun örgütün amaç suçlarını sayma yöntemini tercih etmemiştir. 1994 yılında kabul edilen yeni Fransız Ceza Kanun'da tüzel kişilerin cezai sorumluluğu kabul edilmiş ve bu sorumluluğun örgütlü suçlar için de geçerli olacağı Kanun'un 450-4. maddesinde ayrıca zikredilmiştir³⁶. 2001 yılında yapılan bir kanuni değişiklik ile örgüt kurma suçunun kapsamı genişletildi ve beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılan cünhaların işlenmesi suçun basit hali olarak düzenlenirken, amaç suçun 10 yıl hapis cezasıyla cezalandırılan bir cünha veya cürüm olması halinde suçun nitelikli halinin oluşacağı belirtilmiştir³⁷. Ayrıca 2001 yılında yapılan değişiklik ile terör suçları ile ilişkilendirilen bu suç tipi neticesinde ekonomik alanda faaliyet gösteren suç örgütlerinin üyelerinin gelir artışını belgelendiremedikleri takdirde, tamamlayıcı ekonomik cezalarla karşı karşıya kalacakları kanuna eklenmiştir (Fransız Ceza Kanunu madde 450-2-1).

2004 yılında yapılan değişiklikler ile de organize suçluluk ve terörizmle mücadele kapsamında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73 ve 706-74. maddelerinde sayma yöntemi ile özel yargılama usulüne tabi tutulan suçlar belirtilmiş ve örgütlü suçluluk ile de ek cezalar getirilmiştir³⁸.

Yine 2010 yılında yapılan değişiklik ile iki suç tipinden farklı olacak şekilde Fransız Ceza Kanunu'nun 222-14. maddesine ikinci fıkra eklenerek "geçici süreyle" dahi olsa örgüte bilerek katılmış kişinin 1 yıl hapis cezası ve 15.000 Euro adli para cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Son yıllardaki değişiklikler ile de Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu madde 706-73'deki katalog suçlar genişletilerek özel yargılama usullerinin uygulanacağı durumlar artırılmıştır.

13 Ekim 2014 tarihli kanun değişikliklerinin güncel olması hasebiyle özellikle belirtilmesi gerekmektedir. Fransız kanun koyucu tüm dünyanın yaşadığı sorun olan Ortadoğu'daki gelişmelere paralel şe-

³⁶ Journal Officiel 18 Juin 1998. - Sur cette loi, cf. J.-F. Seuvic, Rev. sc. crim. 1998, chron. s. 799.

³⁷ La loi n° 2001-420 du 15 mai 2001, Journal Officiel 15 Mai 2001.

³⁸ Loi n° 2004-204 du 9 mars 2004, Journal Officiel 10 Mars 2004.

kilde Ceza Kanunu'nda değişiklikler öngörmüştür. Bu kanun değişikliği ile terörizmle/örgütlü suçlulukla daha etkili bir mücadele amaçlanmıştır. Bilindiği üzere Irak ve Suriye'de ortaya çıkmış (çıkarılmış) Irak Şam İslam Devleti Örgütü (İŞİD), üyelerinin bir kısmını internetteki propagandaları sayesinde Avrupa ülkelerinden temin etmektedir. Bu katılımların sayısı artınca Fransa bu yönde kanuni bir düzenleme yapmayı gerekli görmüştür. Buna binaen, 13 Ekim 2014 tarihinde 2014-1353 sayılı "Terörizme İle Mücadele İçin Öngörülen Kuralların Güçlendirilmesi"³⁹ başlıklı ve Ceza Kanunu'nda değişiklikler de öngören kanunu ulusal meclis (assemblée national) kabul etmiştir. Kanun ile Ceza Kanunu'na 421-2-6. madde eklenerek bir nevi "bireysel terör" kavramı getirilmiştir. Bu çerçevede "terör veya korkutma yoluyla kamu düzenini tehdit eden" bireyler için "bireysel terör örgütü" kavramı kullanılmaktadır. Bu kanun ile kanun kapsamına giren kişilerin 10 yıl hapis ve 150 bin Euro para cezasına mahkûm edilmeleri öngörülmektedir. Ayrıca bu bağlamda İç Güvenlik Kanunu'na L. 224-1. maddesi eklenerek yurtdışında terör eylemi yapma potansiyeli olanların Fransa dışına çıkmalarının engellenebileceğine yönelik düzenleme getirilmektedir. Düzenleme ile "terör eylemlerine, savaş suçlarına, insanlığa karşı suçlara karışacakları veya terörist gruplaşmaların olduğu yerlere gidecekleri ya da Fransa'ya dönüşlerinde kamu düzenini tehdit edebileceklerine dair haklarında ciddi şüpheler bulunan" kişilerin Fransa'dan çıkışları yasaklanabilmektedir. Bu yasaklama kapsamında kişilerin kimlik kartı ve pasaportlarına derhal el konulması mümkün olabilecektir. Ülkeyi terk etme yasağına karşı gelenlere 3 yıl hapis ve 45 bin Euro para cezası öngörülmektedir. Kanun aynı zamanda terör örgütleriyle bağlantılı oldukları gerekçesiyle haklarında sınır dışı edilme kararı bulunan kişilerin sınır dışı edilene kadar terör örgütleriyle irtibatlarının kesilmesi için ev hapsinde tutulmalarını da bir tedbir olarak düzenlemektedir. Kanun ile terör veya terör propagandası amaçlı örgütlü suçlara yönelik cezalar arttırılmaktadır. Buna göre bu suçu işleyenler için 10

³⁹ LOI n° 2014-1353 du 13 novembre 2014 renforçant les dispositions relatives à la lutte contre le terrorisme: (Çevrimiçi)<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029754374&dateTexte=&categorieLien=id> (Erişim tarihi: 16.11.2014)

yıl hapis ve 150 bin Euro para cezası öngörülmektedir⁴⁰. Kanun aynı zamanda internet üzerindeki terör propagandası suçları kapsamında internet servis sağlayıcıların bilgi verme yükümlülüğünü de genişletmektedir. Bu tür içeriklere sahip internet sitelerinin mahkeme kararı olmadan derhal idari bir kararla kapatılması öngörülmektedir⁴¹. Kanun bunlara ek olarak yağma suçunda, yağma suçunu işlemek üzere kurulmuş olan örgüt kurma suçlarında, Yabancıların Ülkeye Girmesi ve İltica Kanunu'nun L. 624-4 maddesinde belirtilen suçlarda ve yeni ihdas edilen örgüte üye olmak için "ülkeyi terk etme" suçlarında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-16. maddesinde yer alan özel araştırma usullerinin uygulanabileceğini öngörmektedir.

Fransa'da çıkarılan bu son kanun örgütlü suçların kapsamını genişletmekle birlikte, terörizm ile etkili mücadele söylemi altında seyahat özgürlüğü, iltica etme hakkı, eşitlik hakkı gibi birçok insan hak ve özgürlükleriyle ilişkili kazanımları da ihlal etme tehlikesi taşımaktadır⁴². Bu yönüyle kanun 11 Eylül saldırıları sonrası Amerika Birleşik Devletlerinde çıkarılmış olan "Patriot Act" gibi "panik mevzuatına" benzenmektedir⁴³. Henüz yeni olan bu değişikliklerin Anayasa Konseyi'nin önüne taşınması halinde Konsey'in ne diyeceği, uygulanması durumunda ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınacak olaylarda Strasburg yargıçlarının ne karar verecekleri merakla beklenmektedir⁴⁴.

Fransa'da bir karikatür dergisine yönelik gerçekleştirilen saldırılar örgütlenme suçu üzerinde tekraren düşünmeyi gerektirmiştir. Özellikle sınırları aşan çok uluslu örgütlere üyelik ve bu örgütler adı

⁴⁰ Caroline Fleuriot, "Terrorisme: les députés adoptent l'interdiction de sortie du territoire", 9 septembre 2014, Dalloz Actuel.

⁴¹ LOI n° 2014-1353 du 13 novembre 2014 renforçant les dispositions relatives à la lutte contre le terrorisme.

⁴² Kanunun tasarı hali: (Çevrimiçi) <http://www.dalloz-actualite.fr/sites/dalloz-actualite.fr/files/resources/2014/09/plterro.pdf>. (Erişim Tarihi: 12.12.2014)

⁴³ GUILLAUD BATAILLE, Fabien, "Loi Antiterroriste: Non Au «French Patriot Act»" (Çevrimiçi) <http://www.humanite.fr/loi-antiterroriste-non-au-french-patriot-act-pcf>. (Erişim tarihi:12.01.2015).

⁴⁴ Nitekim Anayasa Konseyi 1986 yılında verdiği bir anayasaya aykırılık kararında özgürlük ve güvenlik dengesinde özgürlüğün aleyhine düzenlemeler getirmesi nedeniyle önündeki yasayı anayasaya aykırı bulmuştur (Conseil constitutionnel, décision no 86-213 DC du 3 septembre 1986).

na örgütün kurulduğu ve/veya faaliyet gösterdiği ülkenin dışında da suçların işlenme tehlikesi, örgütlenme suçlarındaki hazırlık hareketlerinin geniş yorumlanmasıyla sonuçlanabilmektedir. Bu ise çoğu zaman, söz konusu örgütler ile toplumsal gruplar arasındaki ortak ideolojik bağlantılar gerekçe gösterilerek toplumsal gruplara karşı özgürlüklerin devlet eliyle kısıtlanması şeklinde güvenlikçi bir siyaseti tetiklemektedir. Yine bu tehlike ceza hukukunun güvenlikçi siyaset içerisinde araç olarak kullanılma olasılığını beraberinde getirmektedir. Bu tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için kanımızca örgütlü suçlara ilişkin düzenlemelerin soyut kavramlardan uzak bir şekilde, kanunilik ve ultima ratio ilkesinden şaşmadan yapılması ve uygulanması gerekmektedir.

B. KANUNİ BOYUTUYLA ÖRGÜT KAVRAMI

Suç örgütüne üye olma Fransız Ceza Kanunu'nun 450-1 ve devamı maddelerinde, 1880 tarihli eski Fransız Ceza Kanunu 265. ve devamı maddelerine paralel olarak, ancak önemi daha da arttırılarak düzenlenmiştir. 2006 yılında yapılan değişiklik öncesinde Fransız Ceza Kanunu'nun 450-1. maddesinin ikinci fıkrasının ilk ayrımında "suç işlemek için kurulmuş örgütlerle ilişkisi olduğu ve yaşam biçimine tekabül eden zenginlik kaynağının hukuka uygun olmaması cünhası" düzenlenmekteydi⁴⁵. Bu suç daha sonra 2006 yılında yapılan değişiklik ile Kanun'un 321-1 maddesinde suç eşyalarının gizlenmesi, alınması suçları başlığı altında düzenlenmiştir⁴⁶. Bu nedenle incelediğimiz madde artık "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu" olmak üzere tek suç tipini içermektedir.

Fransız Ceza Kanunu'nun 450-1. maddesinde suç işlemek amacıyla kurulan örgüt suçu, İtalyan Ceza Kanunu'nun 416. maddesinde⁴⁷ düzenlenen suç işlemek için birleşme suçuna yakın ifadeler kul-

⁴⁵ SEUVIC, Jean-François, Rev. sc. Crim. 2006, 363.

⁴⁶ Loi n°2006-64 du 23 janvier 2006-art. 24 JORF 24 janvier 2006.

⁴⁷ İtalyan Ceza Kanunu'nda mafya tipi örgüt ise 416. bis maddesine göre şöyle tanımlanmıştır; "Üç kişi veya daha çok kişiden oluşmuş mafia tipi bir örgüte katılan cezalandırılır. Örgüte öncülük edenler, örgütü yönetenler veya organize edenler yalnız bunun için.....cezalandırılır. Örgüt üyeleri, birden çok cürüm iş-

lanılarak düzenlenmiştir⁴⁸. Buna göre örgüt, “Bir ya da birden çok maddi fiil ile belirginleşen, bir ya da birden çok cürmün ya da en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılan bir ya da birden çok cünhanın hazırlanması amacıyla oluşturulan her türlü topluluk veya kurulan her türlü ittifak” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan sonra maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bu nitelikteki bir örgütü kurmanın ve bu örgüte katılmanın cezası belirtilmektedir⁴⁹.

Buna göre bir veya birden fazla cürüm ya da cezası en az on yıl ve daha fazla cünhaları işlemek amacıyla örgüt kurma veya bu amaçla kurulmuş olan bir suç örgütüne üye olmanın karşılığı 10 yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezasıdır. Eğer işlenmek istenen cünha en az beş yıl ceza karşılığı olan bir cünha ise, böyle bir örgütü kurma ve bu amaçla kurulmuş olan bir suç örgütüne üye olma eylemi 5 yıl hapis ve 75.000 Euro para cezası ile karşılık bulacaktır.

Fransız Ceza Kanunu’na göre, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun işlenmesi için bu örgütün amaç edildiği ve işlemeyi planladığı suçların cürüm boyutuna varan yahut en az beş yıl hapis cezası karşılığı olan cünhalar arasında yer alması gerekmektedir⁵⁰. Amaç edinilen suça göre kademeli olarak suç örgütü kurma ve bu örgüte üye olma suçunun cezası artacaktır. Kısacası suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve bu örgütün üyesi olma suçu bakımından, cürüm ve

---

lemek, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetlerin, yetki, izin, ihale kamu hizmetlerinin yönetim veya kontrolünü elde etmek veya kendisi veya başkaları için haksız kazanç veya yarar sağlamak veya serbest oy kullanımını engellemek veya seçim yoklamaları yoluyla kendisine veya başkalarına oy sağlamak için örgütün yıldırma gücünden, buyruğu altına alma ve gizli işbirliği durumundan yararlanır ise örgütlenme mafia tipidir.

Bu Maddelerin hükümleri, çetelere, bölgesel olarak nasıl adlandırılırsa adlandırıl-sın, örgütün yıldırma gücünden yararlanarak mafia tipi örgütlerle aynı amaçları güden diğer örgütlere de uygulanır.”

⁴⁸ Gassin, Raymond, **Criminologie**, Précis Dalloz, 5e éd., 2003, n° 649, s. 499.; M. Papa, « **La nouvelle législation italienne en matière de criminalité organisée** », Rev. sc. crim. 1993, s. 725 s.

⁴⁹ 2001-420 numaralı kanun ile 15 mayıs 2001 yılındaki değişiklik sonrası (D. 2001. 1673). Ayrıca bkz. Dipnot 4.

⁵⁰ VITU, André, “**Participation à une association de malfaiteurs – Art. 450-1 à 450-4**”, J.-Cl. Pénal, 2004, no 12.

cünha ayırımının yanısıra cünhaların ağırlığına göre de bir farklılığa gidilmiştir⁵¹.

Fransız Ceza Kanunu, 450-1. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan cezalara ek olarak aynı kanunun 450-3. maddesinde tamamlayıcı cezaların da verilebileceğini öngörmektedir. Bununla beraber bu son maddenin dördüncü fıkrasında ise Fransız Ceza Kanunu'nun 121-2. maddesi gereği kabul edilen tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bu suç bakımından da vaki olduğu tekrarlanmaktadır.

1. Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçunun Benzer Suç ve Kurumlardan Ayrımı

Fransız hukukunda suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu benzer diğer suçlarla ortak özellikler taşımakla beraber onlardan ayrılması gereken bir suç tipidir. Bu manada, Fransız Ceza Kanunu'nda unsurlar bakımından aşağıdaki suçlarla suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu arasındaki farklılıkları belirtmek gerekmektedir.

a. Komplo suçu (L'infraction de complot)

Fransız Ceza Kanunu madde 412-2'de belirtildiği üzere "Cumhuriyetin kurumlarına yahut ulusal bütünlüğe yönelik işlenen suçlardan birini işlemek maksadıyla suç örgütü kuran kişiler komplo suçundan dolayı 10 yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Bu suç kamu görevi yürüten bir kişi tarafından işlendiği takdirde 20 yıl hapis ve 300.000 Euro para cezası ile cezalandırılır".

Görüldüğü gibi Cumhuriyetin kurumlarına veya ulusun bütünlüğüne karşı kalkışma (attentant) suçlarından birini işlemek amacıyla kurulmuş suç örgütünün cezalandırılması bu madde hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Bu suçu, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan ayıran nokta ise; amaç unsurunun özel olarak belirlenmiş olmasıdır. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda kurulan örgüt özel bir suçun işlenmesi için değil, amaç suç olarak kabul edilebilecek nitelikteki herhangi bir suçun işlenmesi için kurulmakta-

⁵¹ PRADEL, Jean, *Droit Pénal Général*, Cujas, 20e éd. 2014, n° 262.

dır. Bu manada Fransız Ceza Kanunu'nun 412-2 hükmü ile aynı kanunun 450-1 hükmü arasında görünüşte içtimanın bir türü olan özel-genel norm ilişkisi bulunmaktadır⁵². Benzer bir ilişki Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi ile 314. maddesi arasında görülmektedir⁵³.

Aynı suçun daha özel bir düzenlemesi Fransız Askeri Adalet Kanunu'nun L. 322-3. maddesinde yer almaktadır. Buradaki düzenlemeye göre kalkışma suçunun askeri nitelik taşıması durumunda ceza 10 yıldan başlayarak müebbet hapis cezasına kadar artabilmektedir.

Bu iki suç arasındaki ortak nokta ise, her iki düzenlemede de yer alan örgütün kurulması için en az iki kişinin veya bir anlaşmanın gerekliliğidir.

b. Mücadele Grupları – Silahlı Suç Örgütü (Groupes de combats)

Fransız Ceza Kanunu'nun 431-13. maddesinde düzenlenen silahlı suç örgütü kurma ve yönetme suçu, incelediğimiz suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve bu örgüte üye olma suçundan farklıdır. Mücadele grupları ya da silahlı suç örgütü suçunda kamu düzenini bozmak amacıyla hiyerarşik bir düzene ve silaha sahip bir örgüte sadece üye olmak eylemi 3 yıl hapis cezası ve 45.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu ceza örgüte basit üyelik halinde verilen cezadır. Örgüt kapsamında işlenecek suçlardan dolayı böyle bir örgüt üyesinin ayrıca cezalandırılacağı belirtilmektedir⁵⁴.

c. Ekonomik Çıkar Amaçlı ve Bilişim Suçları (Siber Suçlar) Kapsamında Kurulan Suç Örgütü (Ententes Économiques et Informatiques)

Cürümler için veya en az beş yıl cünhalar için kurulmuş olan suç örgütleri amaçları bakımından da özellik arz eder ve bu amaç bakı-

⁵² Cass. crim. 21 juin 2006, rejet, n° 05-87.693.

⁵³ YAŞAR, Kenan Evren, "Karşılaştırmalı Olarak Anayasayı İhlal Suçu", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 2, s. 224.

⁵⁴ Terörizm ile mücadelede etkin yöntemler ve kamu görevlilerine karşı işlenen şiddet olaylarının önlenmesi kanun tasarısı, Assemblée Nationale, 1995-1996, no 2406, s. 18.

mından ayırımın önemli bir alanını ekonomik çıkar amacıyla kurulmuş suç örgütleri ve bilişim suçlarını gerçekleştirmek için kurulmuş suç örgütleri oluşturur. Ancak ekonomik ve bilişim alanında işlenebilecek olan suçların bir kısmı suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu için belirtilen ve amaç suçlar açısından asgari gerekli olan 5 yıl hapis cezasının altında kalmaktadır. Bu nedenle sadece bu suçları işlemek için örgüt kurma suçunda veya kurulmuş olan böyle bir örgüte üye olma durumunda Fransız Ceza Kanunu madde 450-1 uygulanmayacaktır. Örneğin, Fransız Ceza Kanunu madde 323-1 gereği bilişim sistemine yönelik eylemler 3 yıl hapis cezası ve 30.000 Euro para cezasıyla cezalandırılacaktır. Burada önem arz eden mesele ekonomik sisteme veya bilişim sistemine dolaylı yollarla girmek ve fayda elde etmeye çalışmak amacıyla kurulmuş bir suç örgütünün kendi başına bir suç teşkil ediyor olmasıdır. Ancak bu suçun cezasının suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve bu örgüte üye olma suçuna göre daha az olması nedeniyle örgüt kurma suçunda cezasızlık oluşmaktadır. Bu alanda 2012 yılında yapılan bir değişiklik ile bahsi geçen maddeye son fıkra eklenerek bilişim sistemindeki devlet tarafından tutulan kişisel verilerin güvenliğine karşı gerçekleştirilen fiillerin cezası 5 yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası olarak düzenlenmiştir. 2014 yılında yapılan son değişiklik ile de örgütlü şekilde işlenen bu suç için 10 yıl hapis cezası öngörülmektedir⁵⁵. Yani artık bu amaçla kurulmuş olan bir örgüt de, Fransız Ceza Kanunu 450-1. madde kapsamına girerek suç işlemek amacıyla kurulan örgüt olarak nitelendirilmekte ve bu örgütün kurulması ve bu örgüte üye olma durumu ayrıca cezalandırılmaktadır.

d. İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar

Fransız Ceza Kanunu madde 450-1'de ifade edildiği gibi bir veya birden fazla cürüm ve cünhanın işlenmesi için bir örgüt kurma ve üyesi olma suçunun kapsamına her ne kadar insanlığa karşı suçlar girse de, Fransız Ceza Kanunu'nun 212-3. maddesinde insanlığa karşı işlenecek olan suçların işlenmesi amacıyla örgüt kurma veya böyle bir örgüte üye olma hali ayrıca ve özel olarak düzenlenmektedir.

⁵⁵ LOI n°2014-1353 du 13 novembre 2014 - art. 16.

İnsanlığa karşı suçların örgüt kapsamında işlenmesinin suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan farklılık gösteren yönlerini belirtmek gerekir. İlk düzenleme açısından amaç edinilen suçun niteliği dolayısıyla böyle bir örgütün kurulması ve bu örgüte üye olma suçlarının daha ağır cezalandırılması sözkonusudur. Ayrıca insanlığa karşı suçlarda zamanaşımının olmaması bu suçları işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüte üye olma suçuna da teşmil edilmesi diğer bir farklılık arzeden noktadır⁵⁶. Yani zamanaşımı bakımından bu maddedeki özel üyelik düzenlemesi 450-1'deki düzenlemeden farklılık arz etmektedir.

e. Gelir Artışı Kaynağını Belirtememek (Non-justification de train de vie)

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu aynı zamanda Fransız Ceza Kanunu'nun 421-2-1 maddesindeki terör fiilleri düzenleyen gruplara üye olma suçu şekline de bürünebilmektedir. Böyle bir gruba üye olma durumunda suç, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüte üye olma suçu olarak değil, terör fiili olarak kabul edilmektedir. Terörün finansmanı boyutuyla da düşünüldüğünde, anormal gelir artışı kaynağının belirtilmemesi şüpheli bir durum oluşturmaktadır. Bu şüpheli durum Kanun'un 421-2-3. maddesinde suç olarak düzenlenmektedir. Buna göre, terör suçları olarak sayılan eylemleri gerçekleştiren bir gruba dâhil olan bir veya birden fazla kişi ile düzenli ilişki ve yakınlık içerisinde olduğu tespit edilen kişi, gelirindeki aşırı artışın kaynağını belirtememesi hâlinde 7 yıla kadar hapis cezası ve 100 bin Euro para cezası ile cezalandırılabilecektir. Kısacası, İtalyan Ceza Kanunu madde 416/bis'de düzenlenen ve "nereden buldun" düzenlemesi olarak da bilinen suç kadar ağır bir şekilde düzenlenmese de, Fransa'da da bu suçlara karışmış yahut örgüt üyesi olan kişilerin gelirlerinde gerçekleşen artışı belgelendirmemek suç olarak düzenlenmiştir.

⁵⁶ EDELMAN, Bernard, "Bulletin de jurisprudence française", JDI, 1983, no 4, s. 791 s. La critique est relativisée par Grynfogel, "Crimes contre l'humanité – Art. 211-1 à 213-5", J.-Cl. Pénal, 1998, no 52.

2. Genel Bir Ağırlaştırıcı Neden Olarak Organize Örgüt (Bande organisée) ve Kanunilik İlkesi

Örgütlü suçluluk konusunda kanunlarda, hırsızlık, öldürme, yağma gibi genel suçların örgütlü olarak işlenmesi durumunda örgüt ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmektedir. Bunun yanısıra, suç işlemek amacıyla bir örgüt kurma, örgütü yönetme veya kurulmuş olan bir örgüte üye olma kendi başına ceza politikası gereği ayrıca cezalandırmaktadır⁵⁷.

Fransız kanun koyucusu bu iki yönleme de Ceza Kanunu'nda yer vermiştir. Tekrara düşmek pahasına, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya bu örgüte üye olmak suçunun, suç yolunda (iter criminis) hazırlık hareketlerinin cezalandırılması anlamını taşıdığını belirtmek gerekir. Aynı şekilde hazırlık hareketlerinin istisnai bir şekilde cezalandırılıyor olması ceza sorumluluğunu genişletmektedir. Buna ek olarak Fransız Ceza Kanunu'nda "suç çetesi" ya da daha doğru bir ifade ile "organize örgüt-organize teşekkül" (bande organisée) şeklinde genel hükümlerde bir tanım yapılmakta ve özel hükümlerde yer alan bazı suçların örgütlü bir şekilde işlenmesi (en bande organisée) durumunda cezanın artırılacağı belirtilmektedir⁵⁸. Bu maddede organize örgüt "bir veya birden fazla suçu hazırlamak amacıyla oluşturulmuş tüm topluluklar veya yapılmış tüm anlaşmalar" olarak tanımlanmıştır. Aslında bu tanımın suç işlemek amacıyla kurulmuş suç örgütü tanımından farklı olmadığı ortadadır⁵⁹. Bu genel ağırlaştırıcı nedenin tanımlanma ihtiyacı Fransız ceza hukukunda 1981 yılında ortaya çıkmıştır. Basit iştirak hükümleriyle çözümlenemeyecek suç birlikteliklerinde ve suçların örgütlü teşekkül kapsamında işlenmesi durumunda ağırlaştırıcı nedenin uygulanmasını açıklığa kavuşturmak için gereklilik duyulmuştur⁶⁰. Ancak özel-

⁵⁷ LEMOINE, V. Philippe «Le délit d'association de malfaiteurs et la circonstance de bande organisée », Rev. Pén.Dr.Pén. 2007. s.277 et s.

⁵⁸ Fransız Ceza Kanunu madde 132-71: "Bir ya da birden çok maddi fiil ile belirginleşen, bir ya da birden çok suçun hazırlanması amacıyla oluşturulan her türlü ittifak veya her türlü anlaşma kanun anlamında organize örgüt teşkil eder".

⁵⁹ DESPORTES, Frédéric et LE GUNEHEC, Francis, **Droit pénal général**, 13e éd., 2006, Economica, no 890, s. 865.

⁶⁰ Cass. crim., 15 mars 2006, n° 05-82.785: JurisData n° 2006-033118.

likle 2004 yılında yapılan değişikliklerle bu ağırlaştırıcı nedenin alanı genişletilmiş ve bu suretle suç örgütü ve suç çetesi kavramları birbirine daha da yaklaştırılmıştır. Bununla beraber yargı makamına tercihli, ama zor bir problem sunulmuştur. Nitekim bu iki paralel düzenlemenin aynı anda uygulanması halinde çifte değerlendirme yasağının ihlalleri ortaya çıkabilecektir. 2010 yılında yeni oluşturulan “şiddet topluluğuna katılma” suçu da bu kapsamda düşünüldüğünde tartışma daha geniş boyutlara ulaşmaktadır⁶¹.

Bu sorunun çözümü için basit bir öneri; suç işlenmeden önceki hareketlerden dolayı suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt kurma veya bu örgüte üye olma suçuna başvurmak gerekmektedir. Suç işlendikten sonra ise Fransız Ceza Kanunu madde 132-71’deki örgütlü çete hükümlerini kullanarak işlenen suçun cezasını arttırmak gerekmektedir. Ancak bu çözüm önerisi ceza hukukunun birçok alanı için sorunu tekrarlamaktadır⁶². Örneğin içtima hususunda bu sorun kendisini göstermektedir. Yine muhakeme hukuku açısından benzer sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nitekim Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu madde 706-73’de yirmi kategori halinde sıralanan⁶³ ve örgütlü suç çetesi tarafından işlenmesi halinde özel yargılama usullerinin işletileceğini öngören maddedeki özel yargılama usullerinin suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma veya bu örgütü kurma suçlarında da işletilip işletilmeyeceği problemi karşımıza çıkmaktadır⁶⁴. Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 706-73. maddesinde katalog halinde sayılan ve özel yargılama usulleri öngörülen suçlar arasında 15. sırada, Fransız Ceza Kanunu’nun 450-1. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun kasten öldürme, kara para aklama, bazı suçlardan kaynaklanan gelirlerin ve malların gizlenmesi, uçak, gemi veya diğer ulaşım araçlarını kaçırmaya gibi (Fransız Ceza

⁶¹ Crim. 21 mai 2014, n° 13-83.758, D. 2014. 1205; Gaz. Pal. 29 juill. 2014, note, Dreyer, Emmanuel, s. 2332,.

⁶² V. P. LEMOINE, s. 278.
59 Bkz.: Dipnot 97.

⁶⁴ Cass. crim. 8 févr. 1979, Bull. crim., no 58, D. 1979, IR 528, obs. M. Puech; 22 janv. 1986, Bull. crim., no 29, Gaz. Pal. 1986. 2, somm. 429; 6 nov. 1986, D. 1987. 237, obs. J. Pradel, Gaz. Pal. 1987. 1, somm. 200, JCP 1987. IV. 15; 21 mai 1990, Gaz. Pal. 1990. 2, somm. 633; 2 juill. 1991, Bull. crim., no 288, D. 1991, IR 231, Gaz. Pal. 1992. 1, somm. 24.

Muhakemesi Kanunu madde 706-73-15) suçları amaçladığı takdirde bu bahsedilen özel yargılama usullerine tabi olacağı düzenlenmiştir. Bu demek oluyor ki, maddede 1 ila 14. fıkra arasındaki hükümler ve 17. fıkrada belirtilen suçlar dışında bir suçu işlemeyi amaç edinmiş olan veya işleyen bir örgüt hakkında örgüt kurma veya üye olma suçundan dolayı özel yargılama usulleri kullanılamayacaktır. Ancak suç işlemek amacıyla kurulan örgüt tanımı ile organize örgüt tanımının neredeyse birbirine paralel olduğu belirtilmektedir. Bu durumda da suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün ortaya çıkarılması için uygulanacak özel yargılama usulleri işlenen veya işlenecek suç ile sınırlı iken Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtilen ve organize örgüt tarafından işlendiği takdirde özel yargılama usullerine bağlanan katalog suçların tamamı için bu özel yargılama usulleri uygulanabilecektir. Ortaya çıkan çelişki ise Ceza Kanunu'nun 450-1 maddesi anlamındaki bir suç örgütünün, saydığımız suçlar dışındaki ve 5 yıl üstü ceza ile cezalandırılan cünha veya cürüm işlemek için teşekkül ettiği düşünüldüğünde, bu örgütün ortaya çıkarılması veya soruşturulması yahut yargılanması için özel yargılama usulleri kullanılmaz iken; ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenen organize örgüt halinde benzer katalog suçların işlenmesi durumunda özel yargılama usulleri kullanılabilir. İşte bu durumu çözüme kavuşturmak için Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinin hemen ardından gelen maddeye göre; kanunun öngördüğü hallerde, 706-73. maddenin kapsamı dışındaki suçların organize örgüt halinde işlenmesi halinde özel yargılama usulleri kullanılabilir. Aynı şekilde Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde sınırlı sayıda belirtilen suçlar dışındaki suçları işlemek için kurulan suç örgütleri için de özel yargılama usullerinin uygulanacağı öngörülmüştür. 10 yıl ve üstü suçlar için kurulmuş olan bir suç örgütü için bu hüküm işler hale getirilebilecektir. Ancak bu düzenlemeler özel yargılama usullerinin hangi sınırlar içerisinde uygulanacağını belirleme zorluğunu beraberinde getirmektedir. Benzer bir tartışma bizim hukukumuz açısından 21.02.2014 tarih ve 6526 sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması koruma tedbirinin öngörüldüğü suçlar arasından Türk Ceza Kanunu'nun 220. Maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun çıkarılması hususunda da yapılabilir.

Genel bir ağırlaştırıcı neden olarak Fransız Ceza Kanunu madde 132-71'de örgütlü çetenin düzenlenmesi doktrinde de eleştirilmiş ve bu genel ağırlaştırıcı nedenin kaldırılması önerilmiştir⁶⁵. Nitekim bu sorunun çözümü için Fransız Ceza Kanunu'nun 132-71⁶⁶ maddesi, Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73 maddesinde yer alan katalog suçlar ile sınırlandırma tercih edilmiştir. Fransız kanun koyucunun kapsayıcı bir genel örgüt tanımı kabul etmemesinin kanunilik ilkesine riayet etme zorunluluğundan kaynaklandığı savunulmaktadır. Kanun koyucu, katalog şeklinde örgütlü suçlulukları ve bu suçlara uygulanacak özel yargılama usullerini saymayı anayasal denetimden geçememe riskini önleyebileceği nedeniyle daha evla görmüştür⁶⁷.

Fransız hukukunda örgüt sebebiyle uygulanan ağırlaştırıcı neden, organize suçluluk sayılan ve kişilere ya da değerlere yönelik ihlalleri teşkil eden farklı suçlarda, bir taraftan fiillerin ağırlığından -hatta aşırı ağırlığından- diğer taraftan katılanların çokluğundan elde edilmiş olan iki karakterin çoğu zaman ortak olduğu bir örgüt tanımlamasıdır⁶⁸.

Suçların içtimali açısından mevcut duruma bakıldığında, doktrin⁶⁹ ve Fransız yargısı⁷⁰ burada "non bis in idem" ilkesine aykırılık olmadığını savunmaktadır. Zira örgüt kurma ve yönetme suçunun, bu suç ile birlikte işlenen suçlardan ayrı bir şekilde değerlendirilmesinin ve cezalandırılmasının, ceza politikası gereği suçlulukla mücadelede etkin bir rol üstlendiği gerekçesiyle kabul edilmektedir⁷¹.

⁶⁵ F. DESPORTES et F. LE GUNEHEC, *Droit pénal général*, no. 890, s. 865.

⁶⁶ H. ANGEVIN, J.-Cl. pénal, art. 132-71.

⁶⁷ CIMAMONTI, Sylvie, "Fransa'da Organize Suçluluk ile İlgili Ceza Hukuku Reformları", çevr. Zeynel T. Kangal, Dünyada ve Türkiye'de Ceza Hukuku Reformları Kongresi (26 Mayıs 2010-4 Haziran 2010), C. I, İstanbul 2013, s. 450.

⁶⁸ CIMAMONTI, "Fransa'da Organize Suçluluk ile İlgili Ceza Hukuku Reformları", s. 451.

⁶⁹ Cass. crim. 6 nov. 1986, D. 1987. 237, obs. J. Pradel, Gaz. Pal. 1987. 1, somm. 200, JCP 1987. IV. 15; Cass. crim. 2 juill. 1991, no 90-87.165, Bull. crim., no 288.

⁷⁰ Cass. crim. 11 juin 1970, Bull. crim., no 199, D. 1970, somm. 177, Rev. sc. crim. 1971. 108, obs. A. Vitu, obs. J. Robert; 23 avr. 1981, Bull. crim., no 116, Rev. sc. crim. 1982. 609, obs. A. Vitu. F. DESPORTES et F. LE GUNEHEC, *Droit pénal général*, no 141, s. 90.

⁷¹ LEMOINE, V. Philippe, « Le délit d'association de malfaiteurs et la circonstance de bande organisée », Rev. Pén. Dr. Pén. 2007, s. 278.

Anayasa Konseyi de 2004'den bu yana yaptığı denetimlerde bu düzenlemenin kanunilik ilkesini ihlal etmediğini belirtmiştir. Konsey'e göre, kanun koyucunun yirmi cürüm ve cünha kategorisinden oluşan listesinin⁷² sınırlayıcı niteliğinden ve Fransız Ceza Kanunu madde 132-71'de "bir ya da birden çok maddi fiil ile belirginleşen, bir ya da birden çok suçun hazırlanması amacıyla oluşturulan her türlü topluluk veya kurulan her türlü ittifak" olarak tanımlanan ve böylece birlikte işleme veya şeriklik kavramından ayrılan "organize örgüt" ifadesinin anlam belirsizliğinden kaçınmak amacıyla ayrıca düzenleme yapılmıştır. Konsey yine kararında sözkonusu düzenlemenin kanunilik ilkesine riayet etmek bakımından yeterince açık ve belirli ifadelerle kaleme alınmış olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, Anayasa Konseyi, yaptığı denetimde organize örgüt halinde hırsızlık suçunun, bu listede yerinin olmadığı değerlendirmesini yapmıştır⁷³. Yani bizdeki 6526 sayılı değişiklik ile iletişimin denetlenmesi koruma tedbiri kapsamına dâhil edilen hırsızlık suçunun örgütlü işlenmiş hali dahi Konsey tarafından özel yargılama usullerinin işletilebileceği bir suç olarak görülmemiştir.

Fransa'da kanunilik ilkesine riayet edilmesi hakkındaki tartışma, 2010 yılında grupların şiddet hareketleriyle mücadeleyi ve kamu hizmeti görevi görmekle yükümlü kişilerin korunmasını güçlendiren 2 Mart 2010 tarihli ve 2010-201 sayılı Kanun ile Ceza Kanunu'nun 222-14-2. maddesinde bir şiddet topluluğuna katılma şeklinde yeni bir cünhanın (bande violence) oluşturulması vesilesiyle yeniden tartışılmaktadır⁷⁴. Bu düzenleme "Bir kişi bakımından, kişilere karşı kasten yaralama ya da malların ortadan kaldırılması veya tahrip edilmesi suçlarının, bir veya birden fazla maddi fiille belirginleşen, hazırlanması amacıyla, geçici şekilde oluşturulmuş olsa bile, bir topluluğa bilinçli olarak katılma fiili bir yıl hapis ve 15.000 euro para cezası ile cezalandırılır" şeklindedir⁷⁵.

⁷² Bkz.: Dipnot 97.

⁷³ 2004-492 DC sayılı Anayasa Konseyi Kararı, **Les Cahiers du Conseil constitutionnel**, s. 16.

⁷⁴ CIMAMONTI, "Fransa'da Organize Suçluluk ile İlgili Ceza Hukuku Reformları", s. 449.

⁷⁵ LOI n° 2010-201 du 2 mars 2010 renforçant la lutte contre les violences de groupes et la protection des personnes chargées d'une mission de service public.

Bu yeni düzenleme, Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73 ve 706-74. maddelerinde sayılan organize suçlardan olmamakla beraber Fransız Ceza Kanunu madde 450-1'de ifade edilen suç işlemek amacıyla örgüt oluşturma suçundan da sayılmamakta ancak daha çok bu suçun unsurlarına yakın unsurları bünyesinde barındırmaktadır.

Anayasa Konseyi 25 Şubat 2010 tarihli kararında⁷⁶, “şiddet topluluğuna katılma” suçunun Fransız Ceza Kanunu'nun 132-71 ve 450-1. maddelerindeki düzenlemelerle aynı Kanun'un 431-3. maddesindeki pusu suretiyle işlenmiş suçlardan farklı bir düzenleme öngördüğünü de belirtmiştir⁷⁷. Konsey'e göre bu suç tiplerinin amaçları, uygulama alanları ve tanımları farklılık arz etmektedir. Bu sebeple kanunilik ilkesine aykırılık ve çifte cezalandırma yasağına aykırılık tespit edilmemiştir⁷⁸.

II. MADDİ CEZA HUKUKU BAKIMINDAN ÖRGÜTLENME SUÇLARI

Kavramsal ve tarihsel gelişim olarak incelediğimiz suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgüte üye olma suçunun maddi ceza hukuku açısından da tahlilini yapmak gerekmektedir. Bu tahlil “örgütlenme hakkı ve suç”, “suç politikası olarak hazırlık hareketlerinin cezalandırılması”, “örgüt kavramı”, “örgütün kurulmuş olduğu zaman”, “suçun soyut tehlike suçu mu yoksa somut tehlike suçu mu olduğu”, “örgütün amaçladığı suçların teşebbüs aşamasında kalması” ve “etkin pişmanlık halinde sorumluluk” gibi özellikli hallere cevap bulmak için zorunludur.

Otonom bir suç olarak düzenlenen suç işlemek için örgüt kurma suçunun kurucu unsurları Fransız Ceza Kanunu madde 450-1'de belirtilmektedir. Buna göre anılan suçun oluşabilmesi için; 1) Ortada bir örgütün olması, 2) Bu örgüt ile bir ya da birden çok cürmün ya da en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılan bir ya da birden çok cünha-

⁷⁶ Cons. const. 25 févr. 2010, n° 2010-604 DC, consid. 6.

⁷⁷ Cons. const. 25 févr. 2010, préc., consid. 9.

⁷⁸ CIMAMONTI, “Fransa’da Organize Suçluluk ile İlgili Ceza Hukuku Reformları”, s. 450.

nın hazırlanması amacının olması, 3) Örgütü kuran kişilerin veya örgüte katılan kişilerin bu yönde doğrudan kastının bulunmalıdır. Suçun kurucu unsurlarını incelemeye (B) geçmeden önce suç ile korunan hukuki değeri ortaya koymamız gerekecektir (A).

A. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Örgüt suçunun Fransız hukukunda asli normu sayabileceğimiz “suç işlemek için örgüt kurma” suçu Kanun’un 450-1 maddesindeki dördüncü kitabında ulusa, devlete ve toplum barışına karşı işlenen suçlar kapsamında yer almaktadır. Organize örgüt düzenlemesi, yani Fransız Ceza Kanunu madde 132-71’deki düzenleme ise Kanun’un genel kısmında, ağırlaştırıcı nedenlerin tanımlandığı madde içerisinde düzenlenmektedir. Kanun koyucu, örgüt kurma ya da kurulmuş bir örgüte mensup olarak bu örgütün amaç suçlarının işlenmesini, toplum barışına yönelik daha büyük bir tehlike oluşturduğunu kabul etmiştir. Aynı yönde mahkemeler de bu suçun gerekliliğini kararlarına yansıtmıştır⁷⁹. Bu tehlike suça olan yakınlık ve örgütün sağladığı kolaylık göz önüne alındığında genel hükümlerden ayrılarak özel düzenlemelerin yapılması zaruretini doğurmaktadır⁸⁰. Bu minvalde korunan hukuki değeri toplum barışı ve kamu düzeni olarak belirlemek gerecektir⁸¹.

⁷⁹ Cass. crim., 30 avr. 1996: Juris-Data n° 1996-003834; Bull. crim. 1996, n° 176; JCP G 1996, IV, 2348; Rev. sc. crim. 1997, s. 100, obs. B. Bouloc, et s. 113, obs. J.-P. Delmas-Saint-Hilaire.

⁸⁰ Bull. crim. 1981, n° 116; Rev. sc. crim. 1982, s. 609, obs. A. Vitu. - Cass. crim. 22 janv. 1986: Juris-Data n° 1986-000154; Bull. crim. 1986, n° 29. - Cass. crim., 20 févr. 1990: Juris-Data n° 1990-001110; Bull. crim. 1990, n° 84; D. 1991, s. 395, note A. Fournier. - Cass. crim., 13 nov. 1990: Juris-Data n° 1990-003935; Dr. pén. 1991, s. 74, obs. M. Véron.

⁸¹ Cass. crim., 7 juin 1951; Bull. crim. 1951, n° 163; JCP G 1952, II, 6683; Rev. sc. crim. 1951, s. 666, obs. L. Huguency. - Cass. crim., 27 déc. 1960: Bull. crim. 1960, n° 624. - Cass. crim., 29 déc. 1970: Bull. crim. 1970, n° 356; JCP G 1971, II, 16770, note Bouzat, Pierre; Rev. sc. crim. 1971, s. 675, obs. A. Vitu. - Cass. crim., 23 avr. 1981: Juris-Data n° 1981-001415.

B. MADDÎ UNSURLAR: SUÇ İŞLEMENİN AMACIYLA ÖRGÜT KURMA

1. Örgütün Varlığı-Topluluk ve İttifak

a. Somut bir anlaşma: Önceki tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun 266. maddesinde anlaşma dar bir şekilde düzenlenmekteydi. Buna göre anlaşmanın bir hiyerarşiyi bünyesinde barındırması gerekiyordu. Zira bu dönemde örgüt yöneticisi ve üyeleri arasında ayırım yapılmakta ve birden fazla suç için bu anlaşmanın yapılması gerekmektedir. Yeni Fransız Ceza Kanunu madde 450-1 ise bu suçun bir gruptopuluk veya ittifak tarafından işlenebileceği belirtilmiştir. Ancak bu ittifakın veya grubun uzun bir süreden beri kurulmuş olması ve kuvvetli bir hiyerarşi içerisinde olması aranmamaktadır⁸². Kanun koyucunun grup demesinin bir diğer nedeni de kişi sayısını kanunda belirtmek istememesidir. Bu örgüt ittifak birlikleri şeklinde teşekkül edebilir. Bu ittifak iki veya daha fazla kişinin arasında somut olarak örgüt kurma doğrultusunda anlaşması anlamında kullanılmaktadır. Bu düzenleme her ne kadar yargı makamına yorumda geniş yetkiler tanısa da; iki veya daha fazla kişi arasında gerçekleştirilecek bu ittifakın somut olma şartı ve işlenecek olan suçların en azından sınırının kanunda belirtilmesi ile bu alan daraltılmaktadır⁸³. Fransa'nın da taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde kişi sayısı en az üç kişi olarak belirtilmesine rağmen, Fransa'da uygulamada suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün varlığı için iki kişinin yeterli olacağının kabul edildiği kararlar da mevcuttur. Örneğin karı koca olan iki kişinin uyuşturucu ticareti yapmaktan dolayı yargılandıkları davada mahkeme suçun örgüt çerçevesinde işlendiğine hükmetmiş ve kararı yüksek mahkeme de onaylamıştır⁸⁴.

Örgütün belli bir süre var olması, yani örgütün kurucu unsuru olan anlaşmanın uzun olması şart olmamakla birlikte, belli bir süredir

⁸² CA Paris, 25 mai 2000: Juris-Data n° 2000-128069.

⁸³ Cass. crim., 25 juin 1984: JCP G 1984, IV, s. 480. - CA Riom, 15 janv. 2003: Juris-Data n° 2003-210200.

⁸⁴ Cass. crim., 3 juin 2004: JurisData n° 2004-024626; Dr. pén. 2004, comm. 182, obs. M. Véron.

var olması Fransa'da kanunla getirilmiş bir ön şart olmayıp, uygulamada aranan bir şarttır.

Suç anlaşmasının oluşturulması için yapılan görüşme tartışmalar bir suç teşkil etmezler. Bu yüzden anlaşmanın ne zaman gerçekleştirilmiş/tamamlanmış olduğunun belirlenmesi önemlidir. Anlaşmanın tartışma, müzakere aşaması ile tamamlanmış sayılacağı aşama arasında son derece ince bir sınır vardır. Ayrıca, anlaşmanın tamamlanmış sayılabilmesi için detaylandırılmış olması aranmamaktadır.

Fail bakımından ise anlaşmayı yapacak kişilerde herhangi ayırıcı bir özellik aranmadığı için teşekkül oluşturma suçu herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Buradaki önemli tartışmalardan biri de tüzel kişilerin fail olup olamayacağı yanı tüzel kişilerin teşekkül anlaşmasının tarafı olup olmayacağıdır. Fransız Ceza Kanunu tüzel kişilerin cezai sorumluluğunu kabul ettiği için genel kabul gören görüşe göre tüzel kişilerin de bu anlaşmanın tarafı olabileceğidir. Fail bakımından yapılan bir diğer tartışma ise ceza sorumluluğu bulunmayan bir kişinin söz konusu anlaşmanın tarafı olup olmayacağıdır. Genel kabule göre yine ceza sorumluluğunun olmaması eğer şahsi nedenlerden kaynaklanıyorsa anlaşmanın tarafı olup olmamasının anlaşmanın diğer taraflarını etkilemeyeceğidir. Ancak taraflardan birinin cezai sorumluluğu genel nitelikte ise, örneğin yaş küçüklüğü veya akıl hastalığı gibi kabul gören görüşe göre suç anlaşması oluşmayacaktır. Fail açısından anlaşmanın bir diğer özelliği de anlaşmanın taraflarının birbirlerini doğrudan, sıkı bir ilişkiyle tanımalarının zorunluluk arz etmemesidir.

b. İşlenecek suçların belirlenmesi⁸⁵: Fransız Ceza Kanunu madde 450-1 düzenlemesine göre bu suçun oluşabilmesi için hazırlık hareketlerinin gerçek bir suç işleme kararına yönelik hareketler içeriyor olması gerekmektedir. Bu konuda Paris Mahkemesi'nin 5 Nisan 1993 tarihinde verdiği karar önemlidir. Buna göre mahkeme, Benin devletinde gerçekleştirilmek istenen hükümet darbesi için yedi kasten insan öldürme suçunun gerçekleştirilmiş olmasının suç işlemek amacıyla kurulan örgüt çerçevesinde işlendiğini kabul ederek aynı zamanda örgütün varlığını da kabul etmiştir⁸⁶. Fransız doktrini de fiilin

⁸⁵ Crim. 21 juin 2006, no 05-87.69, rejet.

⁸⁶ Cass. crim. 29 janv. 1991, Bob Denard, no 90-80.887; à rapp. T. corr. Paris, 5 avr. 1993.

ortaya konulmasını aramaktadır. Yani, hazırlık hareketlerinin geniş yorumlanması suretiyle fikir aşamasındaki (örneğin anarşist düşünceler) halleri ceza sahası dışında tutmak gerektiği belirtilmektedir. Yine örgüt çerçevesinde işlenecek olan suçların belirlenebilir olmasını Fransız Yargıtay'ı da görülen bir davada objektif cezalandırılabilirlik şartı olarak değerlendirmektedir⁸⁷.

c. Cezalandırılan hazırlık hareketi: Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu suç teorisi açısından aslında bir hazırlık hareketidir. Ancak suç politikası gereği kanun koyucu kamu güvenliği ve barışı açısından somut bir tehlikenin ortaya çıkabileceğini öngördüğü hareketleri de ayrıca düzenleyerek ceza sorumluluğu içerisine alabilmektedir. Kural olarak hazırlık hareketleri cezalandırılmıyor olsa da, bu duruma bahsedilen gerekçelerle istisna getirilebilmektedir. Bu durumun, en iyi örneği ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçudur. Amaç suçları için kurulmuş olan bu bağımsız araç suçunun somut tehlike suçu olması hasebiyle maddi unsurlarının açıkça ortaya konulabilmesi ve somut tehlikenin hâsıl olup olmadığının, başka bir ifade ile objektif cezalandırılabilirlik şartının oluşup oluşmadığının da tespiti şarttır⁸⁸. Burada örgüte üye olan kişi katılmamış olsa da, o suç işlenecekti ve yahut o kişi katılmadan önce kararlaştırılmış bir suçun işlenmesine katılması suçun isnadı bakımından farklılık yaratmayacaktır⁸⁹.

2. Anlaşmanın Amacı: Bir veya Birden Fazla Suçun İşlenmesi

Örgüt kurma suçu bir amaç suçudur. Amaç unsuru manevi unsur başlığı altında incelenecek olsa da, örgüt kurma suçunun en önemli maddi unsuru olan örgüt kurma fiili ve bu fiil çerçevesinde gerçekleştirilen anlaşmanın tam manasıyla ortaya konulabilmesi, yani

⁸⁷ GOYET par ROUSSELET, ARPAILLANGE et PATIN, no 315; sur l'insuffisance de la communauté de pensée, adde: CA Aix, 25 sept. 1992, in Cass. crim. 15 déc. 1993.

⁸⁸ Cass. crim., 13 déc. 1993; Dr. pén. 1994, comm. 131, obs. M. Véron; JCP G 1995, I, 3861, n° 7, obs. M. Véron.-Cass. crim., 11 juill. 1995: Juris-Data n° 1995-002403; Bull. crim. 1995, n° 254. - Cass. crim., 26 mai 1999: Juris-Data n° 1999-002800; Bull. crim. 1999, n° 103.-Cass. crim., 28 mars 2001:Juris-Data n° 2001-009724.

⁸⁹ Cass. crim., 22 janv. 1986: Juris-Data n° 1986-000154; Bull. crim. 1986, n° 29.

maddi unsurların varlığı için, bu anlaşmanın kapsamını da belirlemek gerekecektir. Bu yüzden anlaşmanın içeriği önemlidir.

Belirttiğimiz gibi, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve üye olma suçunun işlendiğini kabul etmemiz için bu örgütün en az 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünha suçları için veya 10 yıl hapis cezası öngörülen cünha ile cürümlerin işlenmesi için kurulmuş olması gerekmektedir⁹⁰.

C. MANEVİ UNSURLAR- BİR VEYA BİRDEN ÇOK CÜRÜM VEYA AĞIR CÜNHALAR İŞLEME KAST VE AMACI

1. Örgüt Kurma-Üye Olma Kastı ve Örgütün Kastı

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve üye olma suçunun ikinci en önemli kurucu unsuruna göre kurulmuş veya kurulması için anlaşıl-
mış bu örgütün en az beş yıl ceza ile cezalandırılan cünhaları veya cürümleri işlemeyi amaç edinmiş olması gerekmektedir. Suç bir amaç suçudur. 1981 yılından önceki kanuni tanımında sadece bir suçun işlenmesinin amaç edinilmiş olması bu suça vücut vermemekteydi. Ancak bu tarihten sonraki düzenlemeyle artık salt bir suçun işlenmesi amaç edinilmiş olsa dahi, Fransız Ceza Kanunu madde 450-1 bakımından diğer unsurlar da tam ise örgütten bahsetmemiz mümkün olacaktır.

Burada Fransız ceza hukuku sisteminde suçların ağırlığına göre bir ayırım yapılmaktadır. Buna göre, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve üye olma suçu ilk olarak “en az beş yıl ceza öngörülen cünhaları işlemek” maksadıyla kurulabilir. Böyle bir durumda örgüt kurma ve örgüte üye olma beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. İkinci olarak, 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünhaların işlenmesi amacıyla örgütü kurmak veya bu örgüte üye olmak 10 yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Üçüncü olarak böyle bir örgüt kanunda belirtilen ve “cürüm” olarak nitelendirilen suçları işlemek amacıyla kurulmuş olabilir. Cünhalar-

⁹⁰ **Örneğin Şiddet suçu** için Bkz.: Cass. crim., 11 juill. 1995: Bull. crim. 1995, n° 254.- Cass. crim., 30 avr. 1996:cité supra, n° 34; **uyuşturucu ticareti suçu** için Bkz.: CA Paris, 10 déc. 1998: Juris-Data n° 1998-023836. - CA Nîmes, 31 mai 2001: Juris-Data n° 2001-157852.

dan daha ağır olan bu suçlar için oluşturulan bu örgütün kurulması ve yine bu örgüte üye olunması 10 yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır⁹¹.

2. Örgüte Katılan Kişilerin Kastı

Belirtmek gerekir ki, kanuni düzenlemesi ile bu suç tipik bir tehlike suçudur. Ancak Türk Hukukunda yer aldığı şekliyle üye sayısı, araç-gereç ve elverişlilik durumlarına en azından kanuni düzenleme boyutuyla Fransız Hukukunda rastlanılmamaktadır.

Tehlike suçu olarak kabul ettiğimiz inceleme konusu yapılan örgütlenme suçlarında önemli sorunlardan bir diğeri de suça katılan kişilerin, gerçekleştirilen fiil ile psikolojik bağlarının nasıl ortaya konacağıdır. Örgüte katılım sadece kasıtlı mı olabilmektedir? Taksirli bir şekilde örgüte üye olunamayacak mıdır? Yahut zımni kabul ile örgüte üye olmakta manevi unsur nasıl ispat edilecektir? Bu soruların cevabı manevi unsur araştırmasının örgütün mensupları nezdinde de yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Fransız Ceza Kanunu, madde 121-3 gereği, açıkça cezalandırmadığı taksirli davranış dışında kasıtsız cürüm ve cünhanın olmayacağını kabul etmektedir. Bu cümleden, örgüte üye olan her bir kişinin örgütün suç işlemek amacıyla kurulmuş olduğunu bilmesi ve üyeliği istememesi gerektiği anlaşılmaktadır. Örgüt üyesinin örgüte katılım saiki önemli değildir. Üye örgüte intikam, nefret duyguları veya hırsı dolayısıyla katılmış olabilir.

Kısacası örgüte katılan herkesin üyesi olduğu örgütün amacını paylaşması ve benimsemesi gerekir. Böylece örgüt yapısı içindeki görevi, işleyişi ve amaçları arasında bir amaç-araç ilişkisi kurması gerekir⁹². Bununla birlikte her üyenin örgüt ve planları hakkında ayrıntıyı veya diğer üyelerin kimliğini bilmesi zorunlu değildir⁹³. Ancak suç örgütünü ortaya çıkarmak için polis teşkilatından birinin örgüte üye olmuş olması (infiltration) durumunda hukuka uygunluk sebep-

⁹¹ Cass. crim., 5 mai 1999: Juris-Data n° 1999-002091; D. 1999, somm. s. 325, obs. J. Pradel; Dr. pén. 1999, comm. 123, obs. A. Maron.

⁹² CA Paris, 26 janv. 2001: Juris-Data n° 2001-141804.

⁹³ GARÇON, Emile, **Code Pénal Annoté**, Sirey, 1re éd., art. 265-268, n° 33.

lerinden kanun emrini yerine getirme söz konusu olmakta ve fiil suç olmaktan çıkmaktadır⁹⁴. Nitekim Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu madde 706-81 ve devamında ayrıntılı olarak düzenlenen delil elde etme ve sorgulama tekniklerinden biri de gizli ajanın kullanılmasıdır. Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu 706-82. maddesi de bu tür bir sızma operasyonunda ajanlar ve bunlar tarafından görevlendiriliş kişiler hakkında, direkt olarak suça tahrik olmadığı sürece, ceza sorumluluğundan muafiyet getirmektedir. Benzer düzenleme Fransız Gümrük Kanunu madde 67/bis'de de mevcuttur. Örneğin, iki kişiden oluşan bir teşekkülün taraflarından birinin sivil polis olması dolayısıyla amaç suçun gerçekleştirilmesi bakımından poliste suç anlaşmasının temel unsurlarından biri olan kast unsurunun eksik olması nedeniyle teşekkül anlaşmasının meydana gelmemiş olduğu yönünde Yüksek Mahkemenin verdiği kararlar vardır. Mahkemeye göre olayda polis memuru, diğer kişi ile amaç suçun gerçekleştirilmesi konusunda gerçekte bir anlaşmaya varmamış sadece varmış gibi görünmüştür. Bu nedenle de suçun maddi unsuru olan anlaşma polisteki manevi unsur eksikliği nedeniyle meydana gelmemiştir⁹⁵.

D. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. Cezalandırılmayan Teşebbüs

Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte sadece üye olma kanunda cünha (delit) olarak düzenlenmektedir. Fransız ceza hukuku sisteminde cünhalarda açık bir düzenleme olmadığı sürece teşebbüs sorumluluğu doğmayacaktır. Bu yüzden örgüte üye olma hususunda kanunun açık düzenlemesi olmadığı için bu suç açısından teşebbüs cezalandırılmamaktadır⁹⁶. Eski Ceza Kanunu döneminde komplo suçu ve ceza kanununun genel hükümlerinden hareketle eski Fransız Ceza Kanunu'nun 2. maddesi gereği örgüt üyeliğine teşebbüs de cezalandırılabilirdi.

⁹⁴ Cass. crim. 6 mars 1812, Bull. crim., no 50.

⁹⁵ Cour de Cassation chamb. crim, 18 mars 2003, dalloz 2004 page 311 observations B. de Lamy; Cour de Cassation chamb. crim, 1 octobre 2003, dalloz 2004 page 1845, observations M. Sanchez

⁹⁶ PROTHAIS, Alain: **Tentative Et Attentat**, LGDJ 1995, n° 165.

2. Suç Bir Mütemadi Suçtur

Bu suç Fransız ceza hukuku sistemi açısından mütemadi bir suç olarak kabul edilmektedir. Mütemadi bir suç olan örgüte üye olma suçu açısından zamanaşımı üye olan kişinin ittifakı kestiği anda başlamaktadır. Aynı şekilde mütemadi suç olarak kabul edilen suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve üye olma suçu için de dava zamanaşımını temadinin kesildiği andan itibaren, yani örgütün faaliyetlerinin durdurulduğu, örgütün dağıldığı veya dağıtıldığı andan itibaren başlamaktadır.

3. İştirak: Sessiz-Zımnî Anlaşma Suretiyle Örgüte Üyelik

Suç işlemeye karar verme ve suçun işlenmesi bakımından genel olarak suça iştirak kurumu ile teşekkül suçunun aynı mahiyette ya da özdeş olup olmadıkları sorusu sorulabilir. İştirakle teşekkül suçu arasında net bir ayırımın ortaya konulmasının zor olduğu belirtilmektedir. Öncelikle, iştirakte salt bir anlaşmanın ötesinde bir suçun işlenmesine katılım, yardım söz konusu olmaktadır. Hâlbuki teşekkül suçunda, amaç suçun işlenmesine yardım şart değildir; suçun işlenmesi konusunda yapılan açık ya da zımnî anlaşma yeterlidir. Bu bağlamda, önceden yapılmış bir anlaşma olmaksızın bir suçun işlenmesine yardım, iştirak hükümleri çerçevesinde çözümlenecektir⁹⁷.

Sessiz anlaşma suretiyle de bu suçun işlenmesi mümkündür. Fransız ceza hukukunda kabul edildiği üzere, örneğin uyuşturucu ticareti suçunda ortak araba kullanma⁹⁸, tutuklanmış veya hükümlü suç örgütü üyelerinin sürekli bir şekilde ziyareti⁹⁹, toplantılara katılma gibi iştirak için açıklık arz etmeyen eylemlerle de örgüt üyeliği dolayısıyla ceza sorumluluğu doğabilecektir¹⁰⁰.

⁹⁷ FİSSE, Brent: *Howard's Criminal Law*, Fifth Edition, The Law Book Company Ltd., Canada/U.S.A./New Zeland/U.K. 1990, s.381-382.

⁹⁸ Cass. crim. 30 mai 1988, Bull. crim.,no 232, Rev. sc. crim. 1989. 101, obs. J.-P. Delmas-Saint-Hilaire.

⁹⁹ Cass. crim. 21 mai 1990, Gaz. Pal. 1990. 2, somm. 633.

¹⁰⁰ Türk Ceza Hukuku açısından son yapılan değişikliklerle örgüt adına düzenlenen bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmadan dolayı ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı cezaya hükmedilmemektir.

Ayrıca Fransız ceza hukuku iştirak konusunda monist sistemi benimsediğinden, faille diğer katılımcılar arasında prensip olarak ceza sorumluluğu açısından hiçbir ayrıma gitmemektedir. Ancak cezaların bireyselleştirilmesi safhasında hâkime bu konuda ayırım yapabilme imkânı tanınmıştır.

İştirak bahsinde aktarılması gereken bir diğer husus da, azmettirmenin cezalandırılabilir olması için bir neticenin meydana gelmesinin gerekir gerekmediğidir. Genel olarak önceden planlanan fiiller gerçekleştirilmediğinde, hatta teşebbüs aşamasına dahi gelmediğinde ceza mekanizması işlememektedir. Ancak 9 Mart 2004 yılında getirilen Perben II kanunu ile azmettirenin akim kalmış suçtan dolayı cezalandırılabilmesinin yolu açılmıştır. Buna göre Fransız Ceza Kanunu'nun 221-5-1. maddesindeki düzenlemeye göre bir kimsenin hayatına karşı saldırıları azmettirenler açısından suç işlenmemiş, hatta teşebbüste bulunulmamış olsa dahi "suç işlemeye teşvik etme, suçun işlenmesi ile ilgili vaat ya da önerilerde bulunma" suçta iştirakin bir istisnası olarak cezalandırılmaktadır.

E. YAPTIRIM: TÜZEL KİŞİNİN SORUMLULUĞU VE ETKİN PİŞMANLIK

Fransız ceza hukukundaki örgütlenme suçlarındaki kademeli yapı yaptırıma da yansımaktadır. Buna göre, hazırlığı yapılan suçlar cürümler veya on yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünhalar arasında ise, suç işlemek amacıyla oluşturulan örgüte katılma on yıl hapis cezası ve 150 bin Euro para cezası ile cezalandırılmakta, hazırlığı yapılan suçlar en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılan cünhalar arasında ise, suç işlemek için oluşturulan örgüte katılma beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılmaktadır.

"Hükümden sonra 30.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun ile 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesine eklenen 4. fıkra hükmü uyarınca, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına; 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 2. fıkrasında ve 6. maddesinin 2. fıkrasında tanımlanan suçlar ile 06.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu işleyenler hakkında 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmeyecektir" (Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Esas No:2012/9216 Karar No: 2014/4583, (Çevrimiçi) <http://www.kazanci.com> Erişim tarihi:11.01.2015).

Fransız ceza hukukunda, tüzel kişiler hakkında ceza sorumluluğu kabul edildiği için örgüt kurma ve üye olma suçunun tüzel kişinin faaliyetleri kapsamında işlenmesi nedeniyle tüzel kişi hakkında yaptırım uygulanması da mümkündür. Tüzel kişi hakkında Fransız Ceza Kanunu 121-2. maddesi gereği adli para cezasına hükmedileceği gibi, bu tüzel kişilere Fransız Ceza Kanunu'nun 131-38 ve 131-39 maddelerine göre ek yaptırımlar ve kapatma cezaları da uygulanabilecektir. Örneğin Paris merkezli bir dernek olan "Ahmet Kaya Kürt Kültür Merkezi" hakkında yapılan yargılama sonrasında derneğin başka bir ülkede faaliyet gösteren (PKK) terör örgütü adına para topladığı, bu örgütün finansmanını sağladığı ve propagandasını yaptığı gerekçesi ile dernek hakkında ceza yaptırımları uygulanmış ayrıca Fransız Ceza Kanunu'nun 421-2-1 ve 421-2-2. maddelerindeki terör örgütü finansmanı ve üyeliğine ilişkin gönderme ile Fransız Ceza Kanunu'nun 131-38. maddesindeki ek yaptırımlardan derneğin statüsüne son verilmesi yaptırımı uygulanarak kültür merkezi kapatılmıştır¹⁰¹.

Yaptırımdaki bir diğer mesele olan etkin pişmanlık hususu, Fransız Ceza Kanunu'nun 450. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre soruşturmaya başlanmadan önce yetkili makamları örgütün ve anlaşmanın varlığından haberdar eden veya örgütle ilişkili olan kişilerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olan kişi hakkında cezaya hükmedilmez. Hâkimin bu cezasızlık hali için takdir yetkisi yoktur. Bu durumda hâkim sadece Fransız Ceza Kanunu'nun 450-2. maddesinde sayılan kanuni şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol edecektir¹⁰².

III. FRANSA'DA ÖRGÜTLÜ SUÇLULUK AÇISINDAN ÖZEL YARGILAMA USULLERİ

2004 yılında gerçekleştirilen reform ile Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73 ve 706-106. maddeleri arasındaki özel yargılama usulleri ceza hukuku alanına girmiştir. Sonraki yıllarda yapılan kanuni

¹⁰¹ Arrêt rendu par Cour de cassation, crim. 21-05-2014 n° 13-83.758, Recueil Dalloz 2014 s. 1205.

¹⁰² VITU, André., *Participation À Une Association De Malfaiteurs*, JurisClasseur Pénal Code, 5 Mai 2004, s. 21-22.

değişikliklerle bu maddede yer alan suçlara eklemeler çıkarmalar yapılmıştır. Nihayetinde mevcut durumda yirmi suç tipi bu katalogla belirlenmiştir. Bu suçların organize örgüt (bande organisée) tarafından işlenmesi hallerinde özel yargılama usulleri devreye girecektir.

A. KATALOG SİSTEMİ

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde sayılan suçların organize örgütlü (en bande organisée) bir şekilde işlenmesi halinde, özel yargılama usulleri kullanılacaktır. Özel yargılama usulleri uygulanacak olan suçların kanunda katalog halinde ve sınırlı sayıda belirtilmiş olması, çıkarılan kanunların kanunilik ilkesi esas alınarak yapılacak anayasal denetimden geçebilmesini sağlamaktadır¹⁰³. Nitekim Fransız kanun koyucunun organize suçluluk konusunda genel geçer bir tanım yapmaktan bu sebeple kaçındığı söylenebilecektir. Bu yöntemin diğer bir faydası da organize örgüt şeklinde işlenmesi sebebiyle cezaları ağırlaştırılan her suça özel yargılama usullerinin uygulanmasını engellemektir.

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde sayılan ve kanunlaştığı 2004 yılında on altı madde halinde sayılan suçlar zamanla genişleyerek yirmi maddeye ulaşmıştır¹⁰⁴. Ancak Fransız

---

¹⁰³ CIMAMONTI, s. 470.

¹⁰⁴ Söz konusu maddede sayılan suçlar şunlardır:

1. Organize örgüt halinde işlenen kasten öldürme,
2. Organize örgüt halinde işlenen işkence ve barbarca muamele cürümü,
3. Uyuşturucu madde kaçakçılığı cürümleri ve cünhaları,
4. Organize örgüt halinde işlenen hürriyeti tahdit ve alıkoyma cürüm ve cünhaları,
5. Organize örgüt halinde işlenen insan ticareti cürüm ve cünhalarının ağırlaşmış halleri,
6. Fuhuşa aracılık cürüm ve cünhalarının ağırlaşmış halleri,
7. 311-9 Organize şekilde işlenmiş hırsızlık cürümü,
8. Yağma cürümlerinin ağırlaşmış hali,
9. Organize şekilde işlenen bir malın ortadan kaldırılması, tahrip edilmesi ve bozulması cürümü,
10. Parada sahtecilik cürümleri,
11. 442-1 442-2 maddelerinde öngörülen terörizm hareketleri teşkil eden cürüm ve cünhalar,

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde sayılan bu örgüt suçları ile Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenen kimi suçlar arasında hukuki ahenkten bahsedebilmek mümkün değildir. Örneğin, Fransız Ceza Kanunu'nun 222-34. maddesinde uyuşturucu ticareti suçu, uyuşturucu madde imal, ithal, ihraç etme, üretme, depolama, sevk etme, satma şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı maddede ayrıca bu suçu işlemeyi amaç edinen bir örgütü yönetme, bu örgütü organize etme suçun nitelikli hali olarak kabul edilmektedir. Bu durumda örgütlü suçluluğun tüm maddi unsurları bu suçun nitelikli unsuru için de aranacaktır. Diğer örnekte, Fransız Ceza Kanunu'nun 225-7. maddesinde yer alan fuhuş suçunun, örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda suçun nitelikli hali oluşmaktadır. Her iki örnekte görüldüğü gibi suçların örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi nitelikli bir hal olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte Fransız Ceza Muha-

-
12. Organize teşekkül halinde işlenen silahlar ve patlayıcı maddeler konusundaki cünhalar,
  13. Organize şekilde işlenen yabancıнын kurallara aykırı olarak Fransa'ya girmesine, Fransa'da dolaşmasına ve ikamet etmesine yardım etme cünhası,
  14. Karapara aklama ve suçlardan kaynaklanan kazancın, gelirlerin, malların gizlenmesi cünhaları,
  15. 1 ila 14. Bentlerde zikredilen suçlardan birini hazırlamak amacını taşıdıkları takdirde, Ceza Kanun'un 450-1. maddesinde öngörülen suç işlemek için teşekkül oluşturulması cünhaları,
  16. 1 ila 15. bentlerde zikredilen suçlardan biriyle ilişkili olduğu takdirde, Ceza Kanunu'nun 321-6-1. maddesinde öngörülen yaşam biçimine tekabül eden zenginlik kaynağının hukuka uygun olmaması cünhası,
  17. Ceza Kanunu'nun 224-6-1 maddesinde belirtilen uçak, gemi veya diğer ulaşım araçlarını kaçırma suçunun organize örgüt halinde işlenmesi,
  18. 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılan, 706-167. maddesinin uygulanma şartları altında kitle imha silahlarının dağıtılması ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlamak,
  19. Maden Kanunu'nun L. 512-2. maddesinde belirtilen, bu maddenin 1-17. sırasında belirtilen suçlar ile bağlantılı olarak izin veya işletme belgesi olmadan bir madeni işletme veya consecible bir maddenin atılmasıyla çevreye zarar verme suçunun organize örgüt tarafından işlenmesi halinde,
  20. İş Kanununun L. 8221-1 maddesinin 1. ve 3. fıkrasında ve L. 8221-3, L. 8221-5, L. 8224-1, L. 8224-2, L. 8231-1, L. 8234-1, L. 8234-2, L. 8241-1, L. 8243-1, L. 8243-2, L. 8251-1 et L. 8256-2 maddelerinde belirtilen, faaliyetleri ve çalışan işçileri bildirmemek, yasadışı kredi vermek, yasadışı işçi çalıştırmak, yabancıları yasadışı çalıştırmak.

kemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde bu suçların örgüt faaliyeti kapsamında örgütlü suç olarak kabul edileceklerinin düzenlenmesi kanun koyucuyu tekrara düşürmüştür.

Tersi bir örnekte ise, Fransız Ceza Kanunu'nun 225-4-1. maddesindeki yasa dışı insan ticareti suçunun sadece örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesinden dolayı ağırlaştırılmış hali Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesinde sayılmıştır. Ancak aynı suçun çocuklara karşı yahut da şiddet kullanılarak işlenmesinden dolayı nitelikli şekilleri katalogda yer almamıştır. Hâlbuki bu suçlar Fransız Ceza Kanunu'nun 225-4-1. maddesi gereği her hâlükârda organize şekilde işlenecek suçlardır.

B. ÖZEL YARGILAMA USÜLLERİ

Örgüt ve örgütlenme suçlarında hassas konulardan biri de bu suçlara özgü yargılama usulleridir. Çoğu hukuk sisteminde bu suçlar için özel koruma tedbirleri ve yargılama usulleri kabul edilmiştir. Genel suçlara nazaran hazırlık hareketlerinin de cezalandırıldığı ve bu durumun suçun ortaya çıkarılması bakımından zorlukları beraberrinde getirdiği düşünüldüğünde örgütlü suçlarda özel yargılama usulleri zorunlu gibi görünse de, uygulama birliğinin sağlanması amacıyla bunun asgari düzeyde tutulması gerektiği kanaatindeyiz.

Örgütlü suçların uygulanması açısından önem taşıyan ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukukunda da bu kapsamda tartışılan yetki konusuna ve örgülü suçlarda sık sık başvuru koruma tedbirlerine değinmekte fayda görmekteyiz.

1. Yetki (*ratione materiae*)

Terör suçları söz konusu olduğunda Fransa ulusal sınırları içerisinde yetkili tek soruşturma makamı ve mahkemesi Paris Terör Mahkemesi ve bunun nezdinde teşkilatlanmış soruşturma makamlarıdır¹⁰⁵. Bunun haricindeki organize örgüt ile ilişkilendirilmiş suçlar bakımından 2004 yılından bu tarafa uzmanlaşmış bölge mahkemeleri yetkili-

¹⁰⁵ J. PRADEL, DALLEST Jaquest, *La Criminalité Organisée, Droit français, droit international et droit comparé*, LexisNexis, 2012, n° 12

dir. Fransa'nın Bordeaux, Fort-de France, Lille, Lyon, Marseille, Nancy, Paris ve Rennes olmak üzere 8 büyük şehrinde kurulmuş olan, ekonomik suçlar da dahil olmak üzere, örgüt suçlarında uzmanlaşmış mahkemeler organize örgüt ile ilişkili bu suçlar için yetkilidir¹⁰⁶.

2. Delil Elde Etme Yöntemi Olarak Örgütlü Suçlarda Sık Başvurulan Koruma Tedbirleri

a. Arama

Fransız Ceza Muhakemesi Hukukunda soruşturma safhası parçalı bir yapı arz etmektedir. Buna göre cürümlerde (crime) zorunlu cünhalarda (délit) ise ihtiyari olarak, yani ilk soruşturma ve son soruşturma olmak üzere aşamalı bir hazırlık soruşturması öngörülmüştür. Bu bağlamda, arama koruma tedbiri de bu yönde şekillenmekte, suçüstü araştırmasında, adli polis araştırmasında ve sorgu araştırmasında görülebilmektedir. İncelediğimiz suçlar bakımından, Fransız Muhakeme Kanunu'nun 706-89 maddesine göre, suçüstü araştırmasında, özgürlükler ve tutuklama hâkimi savcının talebi üzerine genel kabul edilen saat 21:00'den sonra ve 06:00'dan önce yapılamayacak aramalara da izin verebilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-90. maddesine göre de, özgürlükler ve tutuklama hâkimi, adli polis araştırmasında savcının talebi üzerine, arama işleminin, konut olarak kullanılan yerlerle ilgili olmaması durumunda, kanuni saatler dışında gerçekleştirilmesine karar verebilmektedir.

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73 maddesi dâhilindeki örgütlü suçlar bakımından son soruşturma yani sorgu aşamasında, sorgu hâkimi gece aramasını konut dışındaki yerlerde kanuni saatler dışında yaptırabilmektedir. Buna göre, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde; suçüstü bir cürüm ve cünha söz konusu ise, delillerin yok olacağına ilişkin doğrudan risk mevcut ise, aramanın gerçekleştirileceği yerde bulunan bir veya birden fazla kişinin organize suçluluğun alanına giren yukarıda saydığımız suçları işlendiğine dair

¹⁰⁶ Cass. crim., 9 janv. 1913: Bull. crim. 1913, n° 11; S. 1913, 1, s. 599 et la note.

makul neden var ise sorgu hâkimi konut olarak kullanılan yerlerde de kanuni saatler dışında arama yaptırabilir.

b. İletişimin Tespiti

2004 yılında yapılan Perpen II Kanunu ile getirilen değişiklik sonrası, Fransız Ceza Muhakemesi Hukukunda, 2000 yılında ihdas edilen özgürlükler ve tutuklama hâkimine, o tarihe kadar sorgu hâkimi tarafından verilen iletişimin tespiti, kaydı ve kopyasının çıkarılması kararlarını organize örgütle ilişkilendirilerek işlenen suçlar bakımından verme yetkisi ile tanınmıştır¹⁰⁷.

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100-2. maddesine göre örgütle ilişkili olmayan suçlar bakımından sorgu hâkimi iletişimin denetlenmesi kararlarını dört aylık bir süre için verebilmektedir. Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-95 maddesine göre örgütle ilişkilendirilen suçlar için, özgürlükler ve tutuklama hâkimi sadece bir defa yenilenebilmek kaydıyla on beş günlük azami bir süre ile iletişimin denetlenmesi kararı verebilir. Denetimin daha uzun bir süre için istenmesi durumunda, savcının soruşturma açması gerekmektedir.

c. Gözaltı

AİHM'nin Salduz/Türkiye ve Dayanan/Türkiye kararları sonrası Fransa'da gözaltı alanında ciddi reformlar yapılmıştır. Bu reformlar sonrasında genel suçlar bakımından gözaltı süresi Fransa'da 24 saatir. İşlenen suçun 1 yıl ve daha fazla hapis cezası öngörülen bir suç olması durumunda gözaltı süresinin 24 saat daha uzatılması mümkündür. Gözaltı süresinin uzatılması için, uzatmanın soruşturma için gerekli olması ve savcı veya sorgu hâkimi tarafından uzatma kararının verilmesi gerekmektedir. Gözaltı süresi, suçüstü halinde polis yetkileri ile donatılmış kişi tarafından şüphelinin en yakın polis karakoluna getirilmesi ile başlamaktadır.

¹⁰⁷ Bu düzenlemeleri gerektiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları için bkz: CEDH, 24 avr. 1990, deux arrêts, aff. Huvig et aff. Kruslin: D. 1990, s. 353, obs. J. Pradel; Gaz. Pal. 1990, 1, s. 249, note J. Zdrojewski et L. Pettiti. - CEDH, 11 janv. 1994, aff. Bacha: Dr. pén. 1995, comm. 245, obs. A. Maron.

2004 yılında yapılan Perpen II Kanunu ile Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-88 maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 706-73. maddesine giren suçlar ile katalog suçlar açısından 24 saatlik gözaltı süresi dört defa gerçekleştirilecek uzatmalarla beraber 96 saate çıkabilmektedir. 1 Haziran 2011 tarihinde yapılan kanun değişikliği ile de Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'na 706-88-1. madde eklenerek terör ile ilişkilendirilen ve terör eylemi şüphesi olan suçlarda gözaltı süresinin 24 saatlik uzatmalarla beraber 6 güne kadar çıkabileceği düzenlenmiştir.

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, Salduz/Türkiye ve Davayan/Türkiye kararlarının etkisi ile gerçekleştirilen reformlar sonucunda daha önce genel suçlar için 30 dakika olan avukatla görüşme süresi arttırılmış ve örgütlü suçlarda, terör suçları hariç, gözaltının ilk yârim saati dışında her zaman şüphelinin avukatı ile görüşebileceği şeklinde düzenleme yapılmıştır. Ayrıca avukata dosyadan belge alma hakkı tanınmıştır. Yine reform öncesi örgütlü suçlarda gözaltındaki kişinin avukatla görüşmesi doksan altı saat ile yüz yirmi saatin bitimine kadar ötelenebilmekte iken reformla beraber bu süre kısaltılarak ilk yirmi dört saat olarak belirlenmiştir.

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ayrıca örgütle ilişkilendirilerek işlenen suçlar bakımından polis tarafından fiziki takip (madde 706-80), ceza sorumluluğu bakımından şartlar oluşunca muafiyet de getiren örgüte sızma operasyonları (madde 706-82), teknik takip (madde 706-101) gibi soruşturma yöntemleri de öngörülmektedir. Terör örgütü söz konusu ise tutuklama koruma tedbiri, maksimum 3 yıla kadar uygulanabilir. Bunun haricinde tutuklama için öngörülen maksimum süre 2 yıldır¹⁰⁸.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Örgüt kurma suçunu Fransa özelinde inceleyerek yeri geldikçe Türk hukuku ile karşılaştırmalar yaptığımız bu çalışmamızdan örgüt suçunun nitelik olarak atipik bir suç olduğunun tespit ettik. Buna

¹⁰⁸ CPP, art. 706-24-3. - Pour une application de ce texte, Cass. crim., 11 mars 2003: Juris-Data n° 2003-018410. CPP, art. 145-1, al. 2.

göre, örgüt kurma suçu, şeki(infraction formelle), mütemadi (continue), karma (complex), kural olarak birlikte işlenen (collective) ve esas olarak da kamu düzeni ile ilgili olan bir suç özelliği göstermektedir. Suçun bu niteliklerinin ise gerek ceza genel teorisinde gerekse de ceza muhakemesinde doğurduğu farklı sonuçlarını çalışmamız boyunca irdeledik. Bu niteliklere ve sonuçlarına tekrar bir vurgu yaparak çalışmamızı nihayetlendirme muradındayız.

✓ Şekli suç olması hasebiyle, teşebbüse ve dolayısıyla da gönüllü vazgeçmenin gerçekleşeceği bir suç tipi değildir. Gerçekten de suçun işlenmesi için bir örgütün kurulmuş olması veya kurulmuş bir örgüte üye olunması cezalandırmak için yeterli sayılmaktadır. Örgüt üyesinin gönüllü olarak örgütten ayrılmış olması onun gönüllü vazgeçmeden yararlanması sonucunu doğurmaz, zira bu durumda örgüt kurma veya örgüte üye olma suçu tamamlanmıştır. Bu ayrılış sadece dava zaman aşımının başlaması ile ilgili bir başlangıç olabilir. Şekli suç olmasının bir diğer sonucu ise etkin pişmanlık hükümlerinin diğer genel suçlara göre farklılaşmasıdır. Bizim hukukumuzda olduğu gibi Fransız ceza hukukunda da örgüt üyesinin, etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için pişmanlığı soruşturma başlamadan önce göstermesi gerekmektedir. Kanun koyucu suçun tamamlanmasından sonra dahi etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmiştir. faillerin anlaşmanın objesini oluşturan amaç suçu işlemekten daha sonradan vazgeçmiş olmaları da teşekkül suçunun gerçekleşmesi bakımından bir önem taşımamaktadır. Bununla birlikte, teşekkül üyelerinin işlemiş oldukları suçlardan dolayı sorumluluğun belirlenmesi bakımından vazgeçme önemlidir. Eğer bir teşekkül üyesi, teşekkülden ayrılmış ise bundan böyle diğer üyeler tarafından işlenen suçlardan dolayı sorumlu tutulmayacaktır. Zira vazgeçen üye artık teşekkül anlaşmasındaki ortak amaçtan yoksundur.

✓ Mütemadi bir nitelik taşıyan suçun bu özelliğinden dolayı zamanaşımı temadinin kesildiği andan itibaren yani örgütün ortadan kalmasından itibaren veya bireysel olarak örgütten her bir bireyin ayrılması anından itibaren başlamaktadır.

✓ Suçun işlenmesi için birden fazla kişi gerekliliği yani bu suçun kolektif bir suç olması muhakeme açısından genel suçlara göre farklı

yolların tercih edilmesine neden olmaktadır. Delil elde etmedeki zorluk, suçun çoğu zaman organize suçluluk kapsamında genişlemesi bu zorunluluğu getirmektedir. Suçun bu kolektif özelliği aynı zamanda iştirak konusunda da farklı sonuçları beraberinde getirmektedir. Fransa özelinde 1981 tarihli Güvenlik ve Özgürlük Kanunu'na kadar suç örgütüne yardım etme Kanun'da ayrıca düzenlenmekteydi. Söz konusu Kanun'dan sonra yardım etme iştirak hali, suç örgütü kavramı içerisine alınarak araba sağlama, silah bulma gibi yardımların gerçekleştirilmesi de suç örgütü üyesi sayılmak için yeterli bulunmaktadır. Bu durumda da toplantı için yer ayarlama veya örgüt üyeleri arasındaki iletişimi sağlama gibi faaliyetler dışındaki yardımlar örgüt üyeliğine yol açmaktadır¹⁰⁹.

✓ Bu suç esas olarak kamu düzenini yakından ilgilendiren hatta bu düzene karşı işlenen bir suçtur. Fransa özelinde bu durum suçtan doğrudan kaynaklanan hukuk dâvasının (action civile) ceza mahkemesi önünde kabul edilmemesini doğurmaktadır¹¹⁰.

✓ Örgütlenme suçları içtima konusu açısından da önem arz etmektedir. Bizim hukukumuzda olduğu gibi Fransız ceza hukuku da örgüt suçunun hazırlık hareketi sayılacak ama kendi başına ayrı bir korunan hukuki değeri olan suçların işlenmesi durumunda gerçek içtimanın uygulanacağını öngörmektedir. Örneğin örgütün faaliyeti kapsamında suç işleyebilmek için araç hırsızlığı yapılmış ve kanuna aykırı bir şekilde silah taşınmış ise kişiyi bunlardan dolayı ayrıca cezalandırmak gerekmektedir¹¹¹. Bununla birlikte, örgütün faaliyeti kapsamında suç işlenir ise, yani suç örgütünün belirlediği amaç suçlar gerçekleştirilir ise bu suçlar ile örgüt suçu arasında da gerçek içtima uygulanacaktır. Ancak ağırlaştırıcı bir neden olarak suçun örgütlü şekilde işlenmesi kanunda öngörülmüş ise, çifte değerlendirme yasağını ihlal edeceği için bu halde gerçek içtima kuralları uygulanmamaktadır¹¹². Yani faile yalnızca örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesinden dolayı nitelikli hali düzenlenmiş olan suçtan ceza veri-

¹⁰⁹ Crim. 13 nov. 1990, Dr. pénal 1991, n° 74.

¹¹⁰ Crim. 8 févr. 1979, Bull. crim. 98; contra Limoges 31 déc. 1993, Dr. pénal 1994, n° 171.

¹¹¹ Crim. 22 janv. 1986, Bull. crim. 29.

¹¹² Crim. 22 août 2012, D. 2012. 2096.

lecektir¹¹³. Diğer yandan, amaç suç işlenmemiş hatta bu suçun işlenmesine hiçbir teşebbüste bulunulmamış olsa da teşekkül suçundan sorumluluk devam edecektir. Amaç suçun işlenmesi durumunda da yine sorumluluk gerçek içtima kuralları çerçevesinde ayrı ayrı tayin edilecektir.

KAYNAKÇA

- ALIX, Julie**, *Terrorisme Et Droit Pénal*, Dalloz, Avril 2010.
- ANDRÉ, Christophe**, *Droit Pénal Spécial, 2e*, Dalloz, Septembre 2013.
- ARTUK, Mehmet Emin-GÖKÇEN, Ahmet-YENİDÜNYA, A. Caner**, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Turhan Kitapevi, 8. Bası, Ankara, 2011.
- BOULOC, Bernard- MATSOPOULOU, Haritini**, *Droit Pénal Général Et Procédure Pénale*, Dalloz, ed.19, 2014.
- CONTE, Philipe**, *Droit Pénal Spécial, 2e éd.*, 2005, Litec.
- CROCQ, Jean-Christophe**, *Le Guide Des Infractions*, Dalloz, Novembre 2013.
- CULIOLI, Marcel**, “Association De Malfauteurs”, *Recueil, Vo Association de malfaiteurs, Re. Pen.* Dalloz, Septembre 2007.
- DANET, Jean**: “De la procédure a la répression de la criminalité organisée, ou la quelle est l’instrument de l’autre ?”, *AJ Pénal* 2004.
- DEBOVA, F.** “Vers Un Droit Pénal De La Criminalité Organisée”, *Petites affiches*, 12 nov. 2002.
- DONAY, Süheyl**, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Beta Basım, İstanbul, 2007.
- DÖNMEZER, Sulhi**, “Organize Suçlulukla Mücadele” *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002.
- EDELMAN, Bernard**, « Bulletin de jurisprudence française », *JDI*, 1983, no 4, s. 791. La critique est relativisée par Mme Grynfolgel, « Crimes contre l’humanité – Art. 211-1 à 213-5 », *J.-Cl. Pénal*, 1998, no 52.

¹¹³ Türk hukukunda ise bu konudaki bir görüşe göre kanun aksini belirtmediği süreçte bir suçun diğer suçun nitelikli hali olarak düzenlenmesi durumunda araç suçta ceza verilmeyecektir. Ancak amaç suç ile araç suçun işlenmesi durumunda kanunda açıkça her ikisinden de ceza verileceği hüküm altına alınmış ise artık gerçek içtima uygulanacaktır (İÇEL, Kayıhan, Suçların İçtimaı, Sermet Matbaası, İstanbul, 1972, s.206, 225; Özgenç, Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Ceza Hukuku, s. 229.).

- ERDEM, M. Ruhan**, Ceza Muhakemesinde Suçlulukla Mücadelede Gizli Mücadele Teknikleri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001.
- ERMAN, Sahir/ ÖZEK, Çetin**: Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1992.
- EVİK, Vesile Sonay**, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, Beta Basım, İstanbul, 2004.
- FİSSE, Brent**, Howard's Criminal Law, Fifth Edition, The Law Book Company Ltd., Canada/U.S.A/New Zeland/U.K. 1990.
- GARÇON E**, "Code Pénal Annoté, Sous Articles 265 a 268", Dalloz.
- İÇEL, Kayıhan-SOKULLU-AKINCI, Füsun-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih-ÜNVER, Yener**, Suç Teorisi, Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri, Beta Basım, 2. Kitap, 2 Bası, İstanbul.
- İÇEL, Kayıhan**, Suçların İçtimai, Sermet Matbaası, İstanbul, 1972.
- KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- KRAMER, Pierre**, "La loi Perben II et les évolutions de la justice pénale", Études, 2005/2, Tome 402.
- LAZERGES, Christine** « La Dérive De La Procédure Pénale », Revue de science criminelle 2003.
- MASSÉ M.**, Notes brèves sur la rencontre de deux expressions: crime organisé et espace judiciaire européen, Rev. science crim. 2000, s. 469.
- MAYAUD, Yves**, "Terrorisme", Recueil, Vo Terrorisme, Re. Pen. Dalloz, avril 1997.
- MERLE R. et VITU A.**, Traité De Droit Criminel, Droit pénal spécial, t. 1, 1982, Cujas.
- ÖZEK, Çetin**, "Organize Suç", Prof.Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul, İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1998, s. 229- 240.
- ÖZEK, Çetin**: Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonu Aleyhine Cürümler, İ.Ü. Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1967.
- ÖZEK, Çetin**, "Terör ve Terörle Mücadele Kanunu", İBD, C.69, S. 4-5-6, 1991.
- ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, 10. Bası, Ankara, 2010.

ÖZGENÇ, İzzet, « Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti », İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: LV, Yıl: 1997, S. 3, s. 51-63.

PRADEL, Jean, Droit Pénal Général, Cujas, 20e éd. 2014.

PRADEL Jean, Droit Pénal Comparé, 3e, DALLOZ, Octobre 2008.

PRADEL, Jean et CORSTENS G., Droit Penal Européen, 3e éd., 2009, Dalloz, not. N° 24, 25.

PRADEL, Jean, "Les Règles De Fond Sur La Lutte Contre Le Crime Organisé" Electronic Journal of Comparative Law, vol. 11.3 (December 2007), (Çevrimiçi) <http://www.ejcl.org>. Erşim tarihi: 9.10.2014.

PRADEL, Jean, Dallest Jacquest, La Criminalité Organisée, Droit français, droit international et droit comparé, LexisNexis, 2012.

PRADEL, Jean et DANTI-JUAN M, Droit Pénal Spécial, 3e éd., 2004, Cujas.

PRADEL Xavier, "La Criminalité Organisée Dans Les Droits Français Et Italien" Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal, 2003, S. 1-2, s. 123-158.

PROTHAIS A., Tentative et attentat: LGDJ 1995.

SOUCHON, XVe Congrès français de criminologie, Aspects modernes du banditisme, Clermont-Ferrand, 9-11 octobre 1975, 1976, avec les rapports.

SÖZÜER Adem, "Organize Suçluluk Kavramı Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele İle İlgili Gelişmeler", Hukuk Araştırmaları, MÜHF 1995, C.9, Sy.1-3, ss.255-271.

SÖZÜER, Adem, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye'deki Boyutları", Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele (5 Ekim 2001 tarihli Panel), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002, s. 25-69.

SUSINI J., "La Bande Criminelle", Rev. sc. crim. 1957. 673 et 924, s. 60 et s.

WOODIWISS, Michael et Dick Hobbs, « Organized Evil And The Atlantic Alliance: Moral Panics And The Rhetoric Of Organized Crime Policing In America And Britain », dans British Journal of Criminology, Vol. 49, 2009.

YAŞAR, Kenan Evren, "Karşılaştırmalı Olarak Anayasayı İhlal Suçu", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 2, s. 189-234.